

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

GOD. XXIX.

RUJAN 1933.

BROJ 9.

UROŠ ŽUPANIĆ:

LJUBLJANA

MARTULJKOVA SKUPINA

Ljepote naše drage Slovenije privlače mnoge i mnoge ljubitelje prirode. Duboka hladovina njenih šuma i šarenilo cvjetnih livada zove i vabi sve više i više posjetnika. Romantične gorske doline, jezera u njima, slapovi što no se hukom ruše niz stijene — zovu! Svuda nalazi čovjek razonode, ljepota ga okružuje na svim putovima i stazama širom naše mile Slovenije.

Sve ovo, sakupljeno na malo n dijelu zemlje, nalazimo neoskrnjeno u Martuljku. Tko ne poznaje taj kraj? Ta većina vas se je divila Martuljku barem iz daleka!

Od Jesenica vodi nas željezница prema Kranjskoj gori. Prva stanica iza Mojstrane — izlazišne točke za Triglavsku skupinu — jest Gojzd Martuljek. Ako iz vlaka gledamo prema jugu, uskoro ugledamo oštре grebene Martuljkove skupine ocrtane na modrom nebu. To su ogromne, strme, naravne kulise, na kojima se s udivljenjem zaustavlja oko gledaoca. Gledamo i čudimo se toj silnoj želji gora za visinama i poletom prema nebu. Dugi red tih kulisa od istoka prema zapadu, od strme Kukove špice preko ravne Škrnatarice ili Mize, okomite Široke peći te sedalca Grla na Mali Oltar i sve dolje prema Martuljkovoj Velikoj i Maloj Ponci, čak tamo do piramide ponosnoga Špika — svršavaju sa Frđamanim policama na zapadu prema Kranjskoj gori.

Gojzd Martuljek.

Izlazimo na željezničkoj stanici i krećemo na krasan izlet u zelene Karavanke, otkuda ćemo ugledati Martuljkovu skupinu u svoj svojoj ljepoti. Za jedan sat hoda preko doline na sjever stižemo u seoce, zvano Srednji Vrh. Prijazni seljaci srdačno nas dočekuju i sa zanosom pokazuju divan ragled. Pod nama leži dolina od Jesenica do Rateča i dalje — dalje — — Seljak obrađuje mršavu grudu u znoju svoga lica, ali ipak on je ljubi silno!

Na jugu preko željezničke pruge vidimo najdivniju panoramu Slovenije Martuljkovu skupinu, a podno njenih ponosnih vrhunaca tamne jelove šume, što sižu gotovo do podnožja vrletrih stijena. Kroz šumu teče potok bistar kao suza i skakuće žuboreći preko kamenja i pjeva pjesmu silnom Stvoritelju. A njegov slap svojim šumom, koga čujemo čak ovdje u Karavankama, zove nas, a još jače nas zovu i mame nebotične stijene, što su divne i veličanstvene u svojoj grozoti.

Praštamo se od seljaka i seoca, pa se krivudavom stazom spuštamo u dolinu i produžujemo do željezničke pruge. Odmah iza stанице nailazimo na označeni put, koji nas vodi jelovom šumom sve na više. Kada prevalimo prvu strminu, začujemo šum malo niže žuborećeg potoka. U šumi kraj potoka put se dijeli — na raspuću smo.

Lijevi put nas vodi preko potoka Martuljka na zelenu košanicu sa sjenicima i malom kapelicom. Tu se mnogi nauživa hladovine u sjeni jela sjedeći u mekoj travi. Pogled na zapad zastire nam piramida Špika — lijepa je i silna! U njoj je smrt i život — pobjeda! Oko se ne može oteti od tog silnog kamenog lika, koji je ukras cijeloj skupini.

Na panorami, što je donesena uz moj članak, označio sam brojevima pojedine ture, pa će niže dati njihov kratki opis.

Pod Srcem — Špik 2472 m.

S m j e r 1. Desni put od raspuća dovodi nas pod Špikovu sjevernu stijenu, koja se okomito ruši na »Pod Srcem«. Put nas vodi neprestano sve na više kroz jelovu šumu. Za dva sata od stанице smo Pod Srcem. Tu je početak Špikove stijene. Teška — najteža je penjačka tura po njegovoј stijeni. Sjeverna stijena Špika općenito se ne preporuča, izazovna je i zamamljiva, ali također i grozna. Dobar vodič, koji poznaje prelaze, provest će vas sigurno preko stijene i preko silnih ponora.

Na tjeme piramide stiže se, ako zakrenemo ispod Srca na lijevo u crveni žlijeb. Nakon penjanja od 3 sata dolazimo na škrbinu. Iz škrbine penjući se istočnim grebenom stižemo za dva sata na vrh Špika.

Vratimo se na raspuće kraj potoka.

Za Ak.

S m j e r 2. Srednji put — najbolji je put. Po njemu uputimo naše korake kraj male kućice, pa ćemo stići do maloga izvora. Ovdje se počinje staza naglije dizati. U polovini strmine nailazimo na stol i

nekoliko klupa, koje nas primoravaju, da se ovdje malo odmorimo. Put se opet dijeli.

Označena staza od stola zavije položito na lijevo kroz bukovu šumu i dovodi nas do silnog slapa. U njegovom hladu osvježimo se, gledamo ga i divimo se silnom valu vode, koji pada niz stijenu visoku oko 50 metara! Vratimo se istim putem do odmarališta.

Od stola vodi nas neoznačena staza sve na više i više. Napis kraj puta nam kazuje, da idemo Za Ak. Za pola sata stupamo na otvorenu kamenitu ravan. Za Akom smo! Sunce nas grije, a mi sjedimo kraj vode i promatramo — za kamenom ravni dižu se stijene sa silnim ponorima i rijetkim prelazima.

Za Ak je ishodište za ture na vrhove Martuljkove skupine.

Kukova Špica 2417 m.

Ako zakrenemo lijevo i uspinjemo se kroz ruševlje, stižemo skoro na obrašten hrbat na visini od 1890 m. Idući po njemu dalje prema jugu nađemo se pred stijenama. Stupamo na sjevero-zapadni greben Kukove Špice. Iz Za Aka trebamo 3 sata do na vrh Kukove špice. Tura je za preporučiti, ali samo sa vodičem, koji poznaje prelaze. Sa vrha pruža nam se divan pogled na dolinu Vrata i na sve strane. Silazi se po laganom terenu prema jugu na sedlašće između Kukove špice i Škrnatarice. Sa sedla se spuštamo prema dolini Vrata po siparu držeći se desno stijene Škrnatarice sve dok ne stignemo u bukovu šumu, po kojoj onda udarimo ravnou dolje u dolinu. Dolazimo na stazu, koja nas dovodi kraj košanice sa sjenicima na kolnik, kojim, ako udarimo desno, stižemo za 1 sat u Aljažev Dom. Ako pak krenemo na lijevo, eto nas za četvrt sata kod Peričnika, slapa komu se već mnogi od vas divio.

Za Široko Pečjo — Škrnatarica 2448 m. — Široka Peč 2497 m.

Dovski Kriz 2531 m.

Smjer 3. Iz Za Aka po lijevom suhom koritu dolazimo naskoro do crvenkastih stijena. Kod tamne rupe u lijevoj stijeni zavijemo po žlijebu na lijevo gore, po kojem stižemo do kaskade, koju također obidemo lijevo izvana, te po laganom travnatom terenu dolazimo pod crnu stijenu, koja nam zatvara put. Odavde produžujemo dalje te se uspinjemo desno na mali greben. Sada treba preći okomitu stijenu oko 10 m visoku. Uspon nam olakšavaju dva klina zabijena u kamen. Kada pređemo tu stijenu, nađemo se u divljem Amfiteatru ili Za Široko Pečjo.

S m j e r 4. Ako zakrenemo na lijevo gore po snijegu pod stijenu Škrnatarice stižemo uz lagano penjanje na vrh Škrnatarice. U samoj stijeni, koja nije visoka ni teška, treba tražiti prolaz desno prema gore. Iz Za Aka treba do Amfiteatra 3 sata, a odavde na Škrnataricu 2 sata. Silaz sa vrha je skroz strm, zasježen, zavijen colnar, na sedlašce između Kukove Špice i Škrnatarice. Sa sedla se spuštamo u dolinu Vrata na desno prema dolje u istom pravcu kao za Kukove Špice.

S m j e r 5. Krenimo dalje po snijegu za Široku Pečju; na desnoj strani vidimo nazupčan greben Široke peči, na kojeg se možemo uspeti između četvrtog i petog tornja u grebenu. Malo je bilo turista na tom strmom i vratolomnom grebenu.

Zato podimo radje dalje. Kada po snijegu dodemo do krušljive stijene na koncu Amfiteatra, uspnemo se po njoj na greben između Široke Peči i Dovškega Križa.

Po grebenu krenemo — penjemo se — na lijevo, gdje nas lagani uspon dovodi na vrh Dovškega Križa. Odavde nam se pruža divan i opsežan pogled.

Premasjeveru leži nazupčan greben Široke Peči, dalje preko doline leže meke i položite Karavanke, a još dalje na horizontu ocrtavaju se konture snježnih Visokih Tura.

Pogled na istok pada u dolinu Vrata i preko nje na Gorenjsku ravan i dalje prema Ljubljani.

Naš starina silni Triglav sa svojom širokom stijenom i ponositim tjemenom zastire nam pogled prema jugu.

Premasjevero-istoku proteže se lagani greben na Škrnataricu.

Jugozapad nam pruža pogled na greben Rokava, te preko njega na Stenar, čija stijena strmo pada pred Aljažev dom.

Ime Dovški Križ dolazi otuda, što se kod njega grebeni križaju. Greben, što dolazi od Maloga Oltara na Dovški Križ, produžuje se prema Škrnatarici, a presijeca ga greben sa Široke Peči preko Dovškega Križa prema Vratima na nazupčane Šplevte. Po zapadnom grebenu možemo sići na sedlašce Grlo ili se pored Šplevta spustiti u Vrata.

Vratimo se Za Ak. Ostavili smo lijevo korito kod tamne duplje u lijevoj stijeni i krenuli smo bili u Amfiteater i dalje na Dovški Križ.

G r l o 2429 m — Veliki Oltar 2621 m — Visoki Rokav 2646 m.

S m j e r 6. Ako krenemo dalje po koritu desno pod stijene Široke Peči, stižemo skoro na snijeg, po kojem se uspinjemo. Poviše

ugledamo tri mecesna i produžujemo do njih. Tu je prikladan prostor za bivak, na mekanom zelenom ležištu. Ovdje se putevi opet dijele.

Ako se od bivaka uspinjemo lijevo pod stijenom Široke Peči, namjerit ćemo se na sedlašce Grlo. Hajdemo na njega! Po snježnicima se uzdižemo sve više i doskora nas evo na snježnoj ravnici.

Smjer 7. Odavde okrenemo lijevo gore u snježni žlijeb, te se laganim penjanjem domognemo vrha Dovškog Križa.

Smjer 8. Ako produžimo snježnom ravnicom, dolazimo pod 80 m visoku stijenu, koja je lagana. Po njoj se uspinjemo i već stojimo na šljunku sedlašca Grlo.

Sa sedlašca možemo proslijediti dalje gore prema zapadu na vrh Velikog Oltara. Nakon laganog penjanja od jednog sata stižemo na vrh — tu je konac penjanja.

Premda Visokom Rokavu na jug prelaz je silno težak, a na Velikom Oltaru se naužijemo svega — trud nam je dobro naplaćen.

Vrh Visokoga Roka stoji u sredini alpskog gajaja! Pogled s njega je ljepši nego onaj s Dovškoga Križa, jer nam se na zapadu ukazuju još Prisojnik, Mojstravka, Jalovec, te dalje preko Mangarta još skupina Montaža i Viša. Sa vrha je moguć povratak na sedlo Grlo, a odavde natrag Za Ak, te dalje u Martuljak. Lakši i zanimljiviji je silaz u dolinu Vrata.

Sa sedla Grlo silazi se u Vrata, ako krenemo po grebenu nekoliko stotina metara prema Dovškom Križu, a onda desno dalje u žlijeb te na sipare pod stijenama Grla. Silaz nije težak. Preko sipara malo na desno dolazi se pod stijene Šplevte i pored nje spušta se nizbrdo. Niže dolje zapazimo na desnoj strani samostojnu stijenu sa velikom špiljom (dupljom), koja je okrenuta u dolinu Vrata prema ponosnom Cmiru. Tu stijenu nazvali su Slovenski Matterhorn, jer je silno okomita i potpuno je slična pravom Matterhornu. Spuštamo se po melištima i stižemo po žlijebu do malog izvora. Ovdje staza zakrene na lijevo, da izmaknemo ponoru pod izvorom. Na stazi nailazimo na nekoliko klinova, našto staza zavine na desno pod izvor i spušta se prosjeklinom prema dolini.

Na tom putu a osobito od Slov. Matterhorna i ispod stijena Šplevte krasan je pogled na Cmir, Rjovinu i ponosnu sjevernu stijenu Triglava. Baš s ove strane ukazuje nam se stijena u svoj svojoj veličini.

Staza nas dovodi u bukovu šumu, gdje nailazimo na šumski put. Krenimo po putu desno i evo nas za pola sata u Aljaževom domu.

Na toj turi možemo se odlično poslužiti fotografskim aparatom.

Velika Ponca 2592 m, Mala Ponca 2383 m.

S m j e r 9. Ako od bivaka kod mecesna krenemo desno po melištima na podnožju Maloga Oltara, doći ćemo gore više na snježišta pod stijenama.

S m j e r 10. Uspinjući se snježištem skrenut ćemo kasnije prema stijenama Velike Ponce, gdje nailazimo na strmi Crveni žlijeb. Penjući se po žlijebu izlazimo na greben između Velike Ponce i Visokog Rokava.

Grebenu u lijevom pravcu dovesti će nas na Visoki Rokav. Ako greben presijećemo na drugu stranu, stići ćemo niz male stijene na snježišta u Velikoj Dnini. Spuštamo li se snježištima iza stijena Velike Ponce desno dolje, stižemo na Špikovu Škrbinu. Odavde se možemo spustiti Pod Srce ili na lijevo niz žlijeb, pa ćemo niže dolje naići na označenu stazu, koja će nas dovesti u Krnicu pod istočnom stijenom Prisojnika. Ako krenemo po desnom putu, doći ćemo u Pišencu i dalje u Kranjsku goru. Krenemo li pak u lijevom pravcu, uspet ćemo se okukama do pod Krišku stijenu i osiguranim putem na Kriške pode, te se spustiti između Stenara i Rogljice u Vrata.

Penjanjem po krševitom, crvenom grebenu prema sjeveru na desno od »zmijinog jezika«, stići ćemo na Veliku Poncu. (Kad izademo iz crvnog žlijeba, stojimo pred stijenom na grebenu, koja sliči zmijinom jeziku).

S m j e r 11. Sa Velike Ponce može se sići na sedlašce između Velike i Male Ponci. Na ovo se sedlašce može stići također direktno od bivaka, idući podnožjem stijena Maloga Oltara i Velike Ponce, iza koje se strmim snježištem uspnemo lijevo gore na sedlašce. Sa sedlašca možemo penjući se uspeti i na Malu Poncu, na čiji vrh trebamo jedan sat. Veličanstven je odavle pogled na obližnji masiv ponosne Špikove piramide, a prema jugu na Veliku Poncu i Visoki Rokav, te na Široku Peč. Osim toga pred nama je imozantna gromada Škrlatice, koja nam pokazuje svoju velebnu sjevernu stijenu.

Sa Male Ponci silazimo istim putem na sedlašce. Težak je pješački silaz prema sjeveru u Špikovu Škrbinu. Sa sedlašca idemo dalje po melištima i držeći se uvijek desno produžujemo ispod stijena te stižemo na Špikovu Škrbinu. Odavde ili Pod Srce na desno ili lijevo dolje u Krnicu.

Tako sam vam eto opisao lakše uspone na vrhove Martuljkove skupine. Međutim ovi usponi nisu baš tako lagani, pa je zato dobro i preporuča se da sobom uzmete vodiča, koji će vam pomoći kod prelaza i težih uspona. Bezuvjetno je potrebno da se opremite sa

cepinom, derezama i užetom, kada se odlučite posjetiti ovaj divan predio naših Alpa. Morate paziti na orientaciju, jer je ovdje orijentiranje bez označenih putova veoma teško, što više na nekim je mjestima nemoguće, uhvati li vas nevrijeme ili magla.

Prilazi na Martuljkovu skupinu.

Najbolji je prilaz sa stanice Gojzd-Martuljak kroz Za Ak i dalje više gore.

Najkraći je prilaz iz doline Vrata gore prema Slovenskom Matterhornu na sedlašce Grlo.

Najdulji i umarajući je prilaz iz Kranjske Gore kroz Krnicu i Šipkovu grupu na Veliku Dninu, te dalje ili na sedlašce između Male i Velike Ponce ili dalje na škrbinu između Velike Ponce i Visokog Rokava.

Svi ovi prilazi mogu se upotrijebiti i za silaze.

Ture u ovoj skupini rade se pod kraj mjeseca svibnja, u lipnju i srpnju, dok još leži tvrdi snijeg po melištima.

Martuljek je predjel pun hladovitih i sjenovitih šuma, ubavih proplanaka, a moćna pjesma vodâ i gora mami svakoga, koji ljubi čudesna stvaranja Svetogogućega.

Mnogi od vas posjećuje i poznaje naše gore. Oni, koji su jedamput bili u ovom divnom planinskom zatisu, vratit će se bar još jednom. U tom predjelu nema civilizacije, priroda je netaknuta! Staze nisu označene; bez puta svatko će doći do srca najvećih stijena.

Dodite jedamput, pa ćete se opet vratiti ljepotama, koje će vas očarati i obilato nagraditi za posjete.

Dodite mirno — nemojte divljati — šutite u toj crkvi, punoj tornjeva! Planine ljube samo onoga, koji se u njihovom kraljevstvu osjeća malenim spram veličine gora.

Mnogi kažu: gdje nema staze, nema ni uspjeha, a mi velimo: gdje nema staze, imade volje — želimo ljepota!

Dodite u Martuljek. Dodite barem na košenicu kraj potoka ili Pod Srce ili Za Ak — svuda ćete biti sretni i zadovoljni.

Nemaju pravo oni filozofi, koji »ljepotu u prirodi« poriču. Pravo je na stranih, koji tvrde, da »ljepota u prirodi« u istinu postoji. I zato ne može vrijediti naziranje, da ljepota samo u umjetnosti postoji. Jer, kada bi doista tako bilo, onda bi ljepi bili samo oni predmeti, koje je čovjek snagom svoga duha izradio. Svi ostali predmeti, koje je stvorila ruka Božja, a tih je daleko više nego li onih, ne bi imali prava, da ih lijepima nazivamo. A to, bogme, ne stoji.

Dr. Ante Cividini

NEKOJE PEĆINE ZAGREBAČKE I SAMOBORSKE GORE

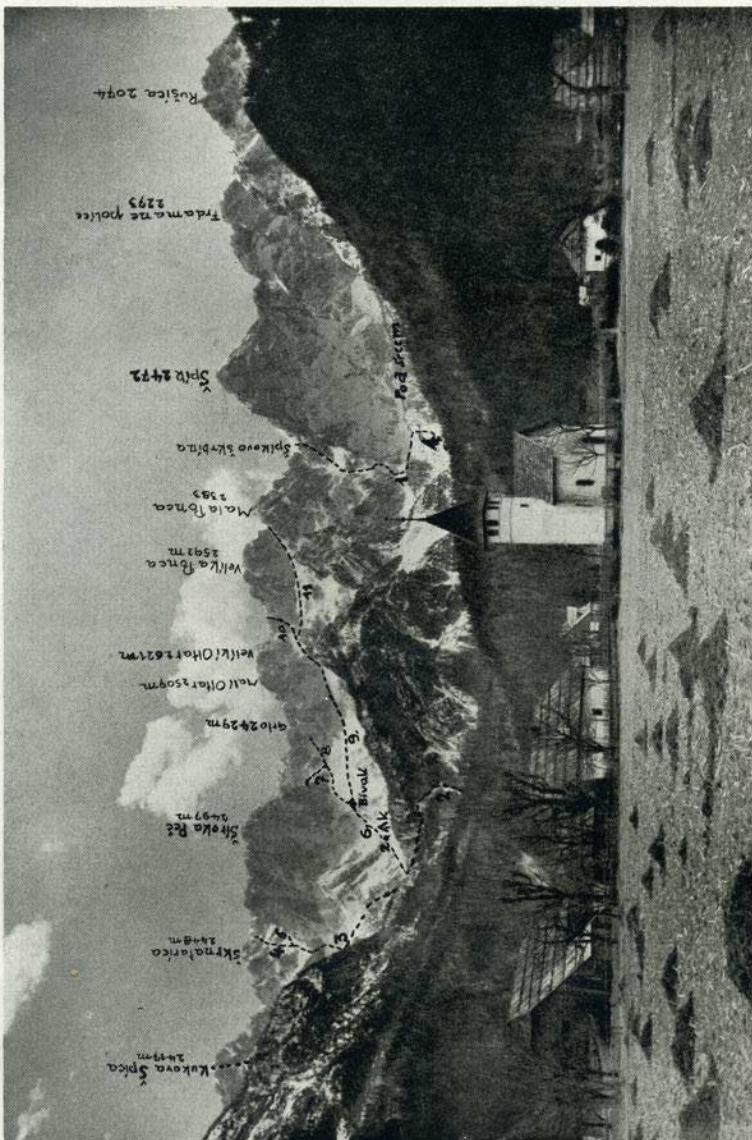
(Nastavak.)

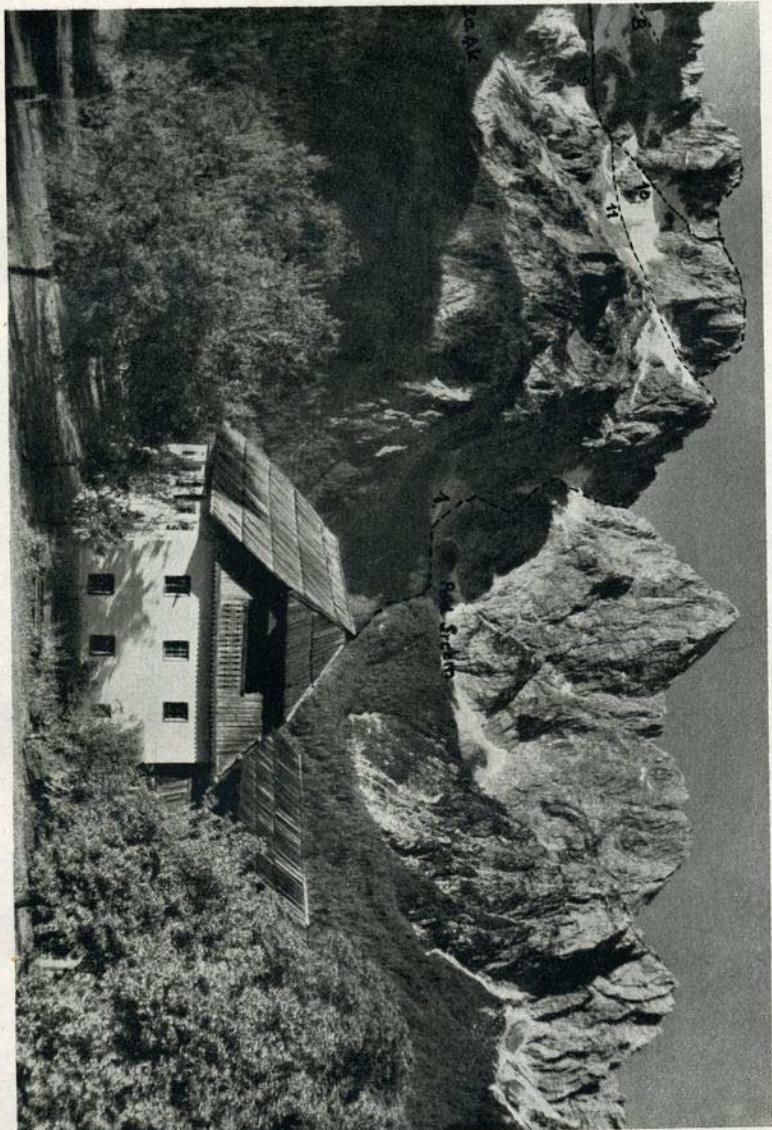
2. Pećina **Medvednica**. Sjeverozapadno od nekadašnje Rauchove, danas Frölichove lugarnice spušta se teren u dvije terase. Prva je znatno prostranija od druge i nalazi se u području karbonskih škriljeva i krednoga fliša, dok je druga znatno uža i sastavljena od krednog rudističkog jedrog vapnenca, koji je ovdje razvijen u obliku grebenastog vapnenca. Taj vapnenački plato na zapadu ograničen je dolinskim zarezom strmih strana, a bazom njegovom protječe mali gorski potočić, koji dobiva svoju vodu iz područja više ležećih karbonskih škriljeva i krednoga fliša. U toj dolini, koja nosi karaktere bujice, nalazi se već gotovo pri njenom kraju na desnoj dolinskoj strani, 15 m visoko iznad baze dolinske, ovalni 1 m 60 cm visoki i 75 cm široki spiljski ulaz, koji vodi u **spiljski hodnik**. Ovaj se hodnik pruža uzduž pukotine u vapnencu smjera NO—SW u dužini od 28 m, a širina mu varira od 56 cm do 1 m 30 cm, dok mu je visina od 48 cm do 2 m 29 cm. Na sjevernoj strani toga hodnika, a kojih 6 m od ulaza nalazi se 6 m visoki dimnjak, koji je dolje širok tri metra, dok se prema gore suzuje, pa je na vanjskoj površini platoa širina otvora toga dimnjaka 1 m u promjeru. Tlo ovoga hodnika nagnuto je prema dolinskom zarezu u smjeru od sjeveroistoka prema jugozapadu pod kutem od 32 stupnja, pa je manje više posve ravno i stjenovito. Na postranim stijenama hodnika kao i na podu zapažaju se jasni tragovi erozije i korozije protječućih voda, koje su izbrusile i uglačale stijene i pod tako, da je cijeli hodnik uslijed toga zadobio ovalni oblik. Prije spomenuti dimnjak pokazuje također posve slične tragove djelovanja protječućih voda, što više on nam svojim stijenama jasno pokazuje kako su te vode svojim kruženjem probušile taj slojni kompleks i stvorile današnji dimnjak. Kako je za ovaku erozionu snagu vode potreban konstantan i obilan protječući kvantum oborinskih voda, to moramo pretpostaviti, da je za vrijeme postanka pećine bilo i sabirno područje tekućih voda znatno veće površine no što je to danas. Ta veća površina platoa bila je kasnije, t. j. nakon postanka pećine tektonskim procesima razlomljena i od oborinskih voda postepeno odnešena, a od nje je zaostao samo današnji vapnenački plato kao ostatak nekadašnjeg znatno većeg platoa.

Kako ovaj spiljski hodnik nije imao posebnog imena, to sam ga nazvao imenom gore, u kojoj se nalazi, t. j. pećina Medvednica.

PANORAMA MARTULJKOVE SKUPINE (SA SMJEROVIMA TURA).
Slikano iz sela Gojzd.

Foto: Lojze Šmuc

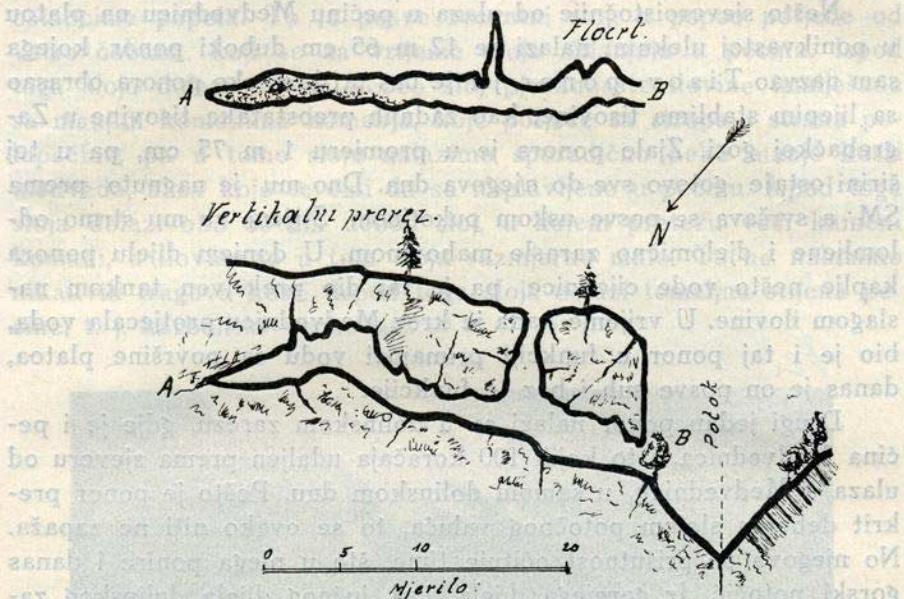

ZAPADNI DIO MARTULJKOVE SKUPINE (IZ SREDNJEG VRHA).

Foto: Lojze Smuc

Pecina Medvednica.

Shematični tlocrt i prerez pećine Medvednice. a = spiljska ilovina.

Foto: Dr. J. Poljak

Ulaz u pećinu Medvednicu.

Danas je taj hodnik posve suh, bez ikakvih ukrasa siga, bez vode cijednice, a tek u svom konačnom dijelu ima nešto ilovine.

Nešto sjeveroistočnije od ulaza u pećinu Medvednicu na platou u ponikvastoju uleknnini nalazi se 12 m 65 cm duboki ponor, kojega sam nazvao **Tisov ponor**, jer je baš taj kraj oko ponora obrasao sa lijepim stablima tisovine, kao zadnjih preostataka tisovine u Zagrebačkoj gori. Zjalo ponora je u promjeru 1 m 75 cm, pa u toj širini ostaje gotovo sve do njegova dna. Dno mu je nagnuto prema SM, a svršava se posve uskom pukotinom. Stijene su mu strmo odlomljene i djelomično zarasle mahovinom. U donjem dijelu ponora kaplje nešto vode cijednice, pa je taj dio prekriven tankom naslagom ilovine. U vrijeme kada je kroz Medvednicu protjecala voda, bio je i taj ponor u funkciji primajući vodu sa površine platoa, danas je on posve suh i bez te funkcije.

Drugi jedan ponor nalazi se u dolinskom zarezu, gdje je i pećina Medvednica, i to kojih 100 koračaja udaljen prema sjeveru od ulaza u Medvednicu, u samom dolinskom dnu. Pošto je ponor prekrit debelim slojem potočnog valuća, to se ovako niti ne zapaža. No njegova se prisutnost očituje time, što u njega ponire i danas gorski potočić. Iz gornjega dijela, t. j. južnog dijela dolinskog zareza iz tamno sivih karbonskih škriljeva i zelenkastih krednih pješčenjaka izvire mali potočić, koji pretječe tom dolinom i kojih 100 m iza ulaza u Medvednicu gubi se podzemno. Na tom mjestu, a pod potočnim valućem nalazi se taj nevidljivi ponor, koji u obliku pukotine vrši funkciju krškog ponora, a time daje potoku karakter ponornice. Nakon kojih 150 m podzemnog toka pojavljuje se taj potočić ponovno u drugom dolinskom zarezu, i teče kao mali potok prema sjeveru, da se južno od mjesta Pila gornja izlije u Vidak potok. Temperatura pećine je nešto niža od vanjske.

3. Pećina **Markuševac** ili kako je D. Hirc zove Šupljasta pećina. (Hirc-Hranilović: Prirodni zemljopis Hrvatske i Slavonije. Knj. I. str. 683). Ova se pećina nalazi na južnoj strani Zagrebačke gore uz desnu obalu potoka Markuševac koja dva kilometra na sjeverozapadu od mjesta Markuševac (Sv. Šimun) u jako boranom modrikasto sivom karbonskom vapnencu. Uslijed jako velikog otvora i svoje kratkoće poprima ta pećina više karakter polupećine duge 7 m, visoke do 3 m 50 cm i široke oko 5 m. Otvor joj je okrenut prema SO, a svojim neposrednim položajem 8 m iznad potoka Markuševca kao i okolnošću da je danas posve suha i ravna, bila bi predestinirana kao vrlo zgodno boravište pračovjeku. Međutim učinjeni profili u uzdužnom i poprijeko smislu nisu u tom pogledu dali zadovoljavajućih rezultata, što nas opet upućuje, da su prilike za diluvija morale u pećini biti posve druge no danas.

Profil u podu pećine daju slijedeću sliku: ponajprije dolazi gornji sloj deboj tek 10 do 15 cm sastavljen od pjeskuljaste ilovine sa ostancima pepela. To je posve recentni sloj, a pepeo potječe od vatre čobana, koji se za vrijeme oluja sklanjaju u pećinu. Ispod toga sloja dolazi 80 cm deboj sloj pjeskuljaste ilovine izmiješane sa manjim komadima kamenja, koje potječe sa stropa i strana polupećine, pa u tome sloju nalazimo sporadično neke manje kosti medveda, a za koje se čini da su naplavljene u pećinu. Ispod toga sloja dolazi oko 50 cm deboj sloj, u kojem pretežu veći kameni komadi, a ilovine je u tom sloju razmjerno malo. Tu ne nalazimo nikakvih tragova kosti. Ispod toga sloja dolazi temeljna stijena pećine, t. j. karbonski vapnenac.

Foto: Dr. J. Poljak

Pogled na ulaz u Markuševačku pećinu

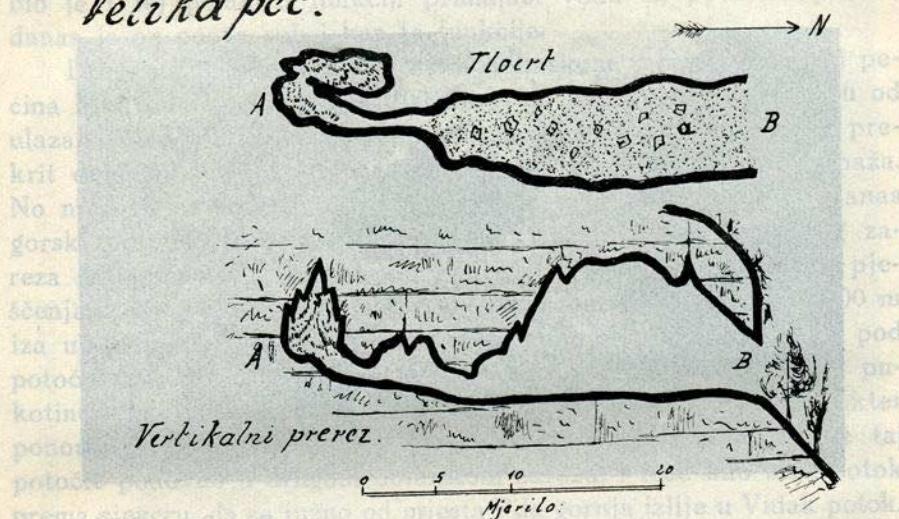
Profil učinjen neposredno pred pećinom ukazuje se u svom sastavu još jednostavnijim, jer tu dolazi ispod tankog humusnog sloja do 1 m deboj sloj kamenog kršlja raznih dimenzija, izmiješanog sa crnom zemljom, a u kojem nismo našli niti najmanjih tragova kosti.

Po svemu tome kao i po tome, što u sloju pjeskuljaste ilovine dolaze mjestimice tanki ulošci pijeska, kao i po tome, što je i ilovina izmiješana pijeskom, izgleda da je potok Markuševac za vrijeme diluvija imao svoju bazu znatno više no danas, pa je za jačih vodostaja voda zalazila u pećinu, gdje je naplavljivao pijesak u pećinu, koji se je izmiješao sa spiljskom ilovinom. Velika je vjerojatnost, da je pećina bila i dulje vremena pod vodom, što dokazuju jako zaobljene i izlužene stijene u pećini u visini od 50 cm iznad

današnje baze pećine, što je bezuvjetno djelo tekuće vode. Ukrasa siga nema u njoj, tek na zapadnoj strani nalazimo tanku sigastu prevlaku, koja je ograničena tek na mali prostor. D. Hirc u spomenutoj radnji spominje ovu pećinu samo imenom, ne donašajući o njoj nikakva opisa. Temperatura pećine je gotovo jednaka vanjskoj.

4. Pećina **Velika Peć**, nalazi se sjeverno od sela Čučerja u gorskom sklopu Medvednice zvanom Lipa, i to na sjevernoj strani brda Velika Peć 668 m, koja se drži uskim grebenom brda Rog ili Lipa 709 m. Pećina se nalazi u polukristaliničnom dolomitnom vapnenцу karbona, jako boranih i ustrmljenih slojeva. Nalazi se nekako

Velika peć.

Shematični tlocrt i prezeđ spiije Velika peć. a = spiljska ilovina, s = tvorevine siga.

u polovici brijege Velika Peć, pa ju radi visoke šume dosta teško naći, a i uspon do nje je vrlo težak, jer je sjeverna strana Velike Peći jako strma. Sastoјi se iz dva dijela, i to od prednjeg i stražnjeg dijela. Prednji dio je velika dvorana duga 20 m, široka početno 6 m, pa se postepeno prema kraju suzuje na 2 m 60 cm, dok joj je visina najviša 9 m, a najniža 1 m 30 cm. Ulazi se u nju velikim otvorom, širokim 6 m, visokim 3 m 50 cm, okrenutim prema sjeveru, pa i dvorana ima točno smjer od sjevera k jugu. Siga u ovoj dvorani nema nikakvih, nego su gole kamenite stijene tamno sive boje, koje se kod svjetla cakle. A to dolazi od sitnih kristala vapnenca, jer je, kako smo spomenuli, dolomitni vapnenac polukristaliničan. Pod ove dvorane ispunjen je debelom naslagom ilovine, izmiješane s komadima kamenja sa stropa i strana pećine, pa na

mjestima doseže debljinu do 2 m. U ilovini nismo našli nikakvih starijih kosti, nego recentnih kosti ptica, valjada kokošijih i gusjih, što su ih lisice tamo zavukle.

Iz prednjega dijela ulazi se uskim hodnikom, dugim 7 m 50 cm, širokim početno 1 m 50 cm, koji se suzuje na 36 cm, a visokim 1 m 30 cm. Iz ovoga uskog dijela, koji je nešto proširena pukotina, dolazimo u malu dvoranu 3 m dugu, 1 m 60 cm široku, a oko 4 m 20 cm visoku. Na nju se na kraju nadovezuje još jedna malena prostorija, duga 6 m, široka do 2 m, a visoka 2 m 40 cm. Ovaj dio

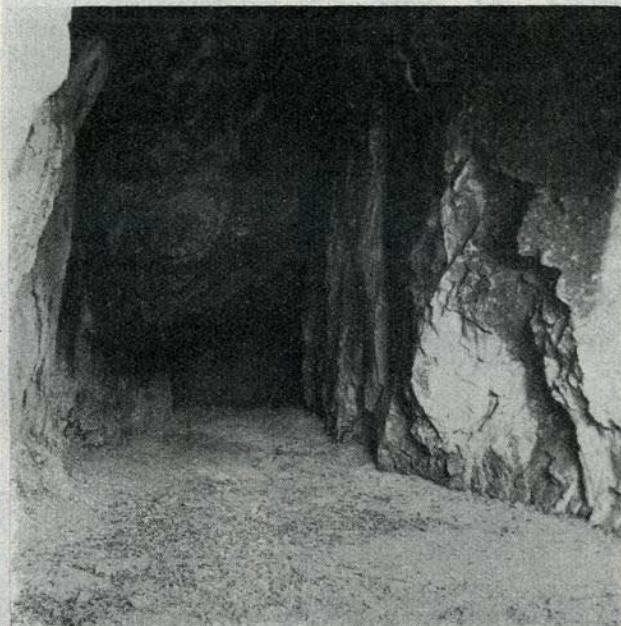

Foto: Dr. J. Poljak.

Ulaz i nutarnost prednjeg dijela Velike peći.

pećine nešto je otklonjen prema zapadu od prvobitnog dijela pa mu je prema tome smjer NO—SW.

Ovaj stražnji dio pećine ispunjen je tvorevinama siga, no kako je taj dio pećine malenih dimenzija, to i sige ne postizavaju većih dimenzija, nego su to u glavnom prevlake sige preko stijene prostorija, ali nalazimo omanjih stalaktita i stalagmita u jugozapadnom kutu, kao i u onom malom nastavku, koji se veže neposredno na stražnju dvoranicu. Uz to ima na stijenama obih ovih prostorija raznih sigastih uresa, ali kako rekoh sve u ograničenim dimenzijama. Ono sige, što se nalazi u tom dijelu pećine, čiste su i netaknute, pa je očito da u tom dijelu nije bilo nikoga, jer se ne opaža niti u podu

po prevlaci siga bilo kakvih tragova, da je tko prolazio njome. Vode cijednice u ovom dijelu ima dosta, pa je u tom dijelu uopće dosta vlažno, dok naprotiv u prednjem dijelu ne nalazimo nigdje vode cijednice, te je taj dio posvema suh. Da je u stražnjem dijelu pećine došlo do stvaranja siga razlogom je dovoljna vлага, a uz to uski otvor, kojim se ulazi u taj dio, a koji sprečava naglijie ispari-

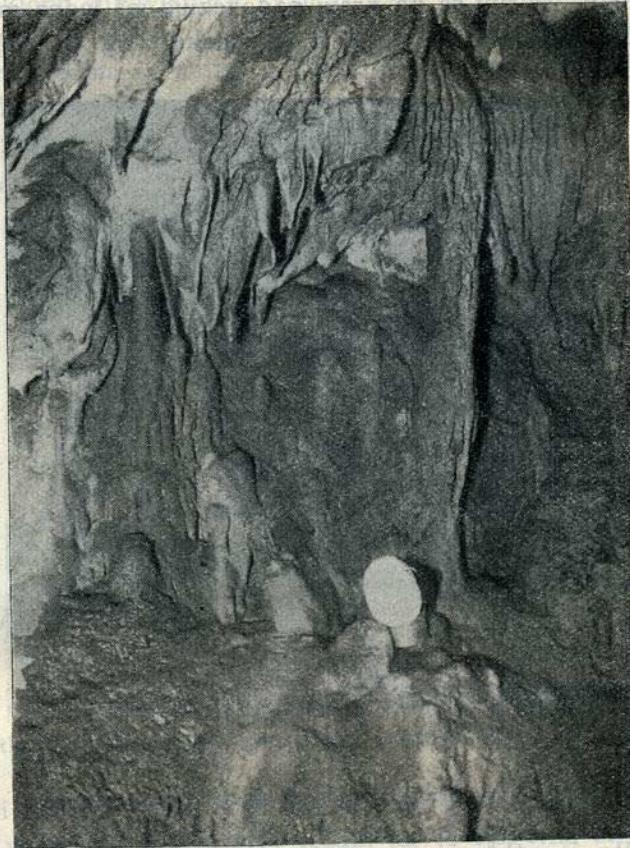

Foto : Dr. J. Poljak.

Tvorevine siga u nutarnjem dijelu Velike peći.

vanje i preveliku promaju. Naprotiv kod prednjeg dijela uslijed velikog otvora ne može doći do veće vlage, a i ono vode cijednice, što je svojevremeno dolazila kroz strop pećine, naglo se isparilo i time onemogučilo stvaranje siga u tom dijelu pećine.

Pećina je po svome podrijetlu tektonska, jer je nastala duž pukotine smjera NO—SW, t. j. okomito na smjer brazdenja slojeva, što se očituje i u strmom gotovo okomitom odlomu zapadne strane

Velike Peći, gdje su litice nekoliko desetaka metara posve okomite, a nalaze se duž grebena Velika Peć-Rog, kojemu je i smjer NO—SW. Djelovanjem voda cijednica u kemijskom i mehaničkom smislu bila je pukotina raširivana, jer se i onako zdrobljeni dolomitično vapnenački materijal još lakše otkidao i tako proširivao pećinu do današnjeg njenog oblika i obujma. Temperatura prednjeg dijela odgovara radi širokog ulaza po prilici izvanjoj, dok je u stražnjem dijelu bila u rujnu 12 stupnjeva Celsija. D. Hirc u svojoj naprijed spomenutoj radnji spominje i ovu pećinu, ali samo imenom bez ikakvog pobližeg opisa. Stijene prednjeg kao i stražnjeg dijela ne pokazuju nikakvih tragova protječućih voda, što je razumljivo, jer je pećina vrlo visoka, pa nije mogla do nje voda duboko ležećeg potoka.

(Svršit će se.)

DUŠAN S. KRIVOKAPIĆ:

BEOGRAD

GOLEMI KORAB 2764 M

Najviša je to planina u Vardarskoj Srbiji. Oblast Korabova pripada Šarsko-Pindskom gorskom sustavu, koji se prostire od Metohije i Kosova Polja te zapadnom medom Vardarske Srbije sve do Ohridskog i Prespanskog Jezera. Na visinskoj ljestvici jugoslovenskih planina zauzimlje Korab drugo mjesto: od Triglava, kralja naših gora, niži je za ciglih 99 m.

Korab leži između Štirovičke Reke, Radike, debarske potoline i doline Crnog Drima. Područje Korabovo međutim seže kroz tri naša katara: Gorski (Vranište-Dragaš), Galički (Rostuša) i Gornjo-pološki (Gostivar). Zapadni korabski predjeli pripadaju Arbaniji. S te strane se prostire dolina Crnog Drima, koja pripada upravnom području Piškopejske prefekture. Od primorske arbanske obale Korab je udaljen 75 km.

Korab nema oblik planinskog bila (hrpta). Skupina Korabova, uopće uzev, predstavlja prostranu visoravan. Ona se pruža jugozapadno od šarplaninskog hrpta. Srednja visina ove visoravni je oko 1900 m. Stvarna njena širina, računajući od Vojvodine, iznosi dva cijela dana hoda. Po toj se visoravni prostiru velike i sočne popaše: Crni Kamen, Djimištaš, Čaf Kadis i Lukovo Polje. Divni su to tereni za sve grane bijelog sporta. Vrhovi, koji se uzdižu po ovim suvatima, također su potravljeni i veoma blagog nagiba, a ne premašuju visinu od 2100 m. Pašnjaci su izbrzdani gorskim potocima, koji teku tako lagano, kao da se premišljaju na koju će stranu. Značajnije riječice jesu: Crni Kamen, Čaf Kadis i Štirovica. Osim ove potonje, kao što se vidi, rijeke su obilježene nazivljem pašnjaka.

Zapadnim dijelom spomenute visoravni pružaju se prekrasni vapnenački oblici korabske skupine. Počev sa sjevera od Der Korapi i doline Štirovice postepeno se korabska brda uzdižu i pružaju k jugu. Kod Tri Česme čine lakat i snažno povijaju na zapad do najviše svoje točke: Golema Koraba 2764 m. Nadalje korabsko gorje drži opet južni smjer sve do prijevoja Inoske i kamena-međaša br. 9. Odатle dalje nastaje planina Dešat 2374 m. Dužina Korabova od ždrijela Štirovice do prijelaza Inoske iznosi oko 30 km. Međutim je to gorje neobično rastrgnano. Sklop Korabov zbog toga nije prohodan sa sjevera na jug, niti obrnuto.

Promatrajući Korab primio sam utisak, da ova planina uopće nema izgled grebena. U stvari je to rastrgana, moćna skupina gorska, iz koje svestrano strše ogoljeni i oštrljasti vrhovi. Uistinu je Korab takav! U njegovu središnjem dijelu, naime od točke 2764 pa do Ploče 2238 m, osobito se opaža sva ljepota i u isti mah sva divljinu ove planine. Tu se redaju povorke nazupčanih vrhova s oštrim bridovima, kojima je teško, gotovo nemoguće prići. Pobočno se od njih pružaju masivni i grebenasti ogranci. Predvojeni su oni dubokim i krševitim uvalama. Imade i kružnih zasjeka (cirkova) velikog prostranstva. Najveći se zasjeci steru u njegovu središnjem dijelu, koji je, prema znanstvenom ispitivanju, najvećma bio zaleden. Tako se s naše strane pružaju zasjeci: Projfel, Ujtkalar i Tri Čuke; a sa suprotne, arbanske strane: Velješic, Grama i Prhode. Po zasjecima se nalaze izvorišta i usječena korita nekoliko planinskih rijeka. Bilo je ovuda i gorskih jezera, ali su ona odavno već uništena. Točila su njih zasula. Svega na jednom mjestu, pod Malim Korabom, našao sam jedno malo povremeno jezerce. Veoma je plitko. Hranili su

Foto: Dušan Jakšić

Škrtač 2440 m (U Korabu)

ga snježnici. Korabski predjeli nisu bogati šumom. Šume se ovdašnje uglavnom prostiru po istočnim i jugoistočnim kosama, koje su najvećim dijelom nagnute prema dolini Radike i njenim pritocima. Šuma je većinom bukova.

Poslije Golema Koraba najviši je vrh Duboka Reka 2683 m. Ona stoji južno od točke 2764 i na njenom je tjemenu medaš br. 8. U najnovijoj karti (list Debar 1:100.000) predstavljeno je još 17 točaka visine 2000 do 2595 m. No penjući se po Korabu mogao sam nabrojiti preko 30 visoka (točno: 37), kojih bi visina, sudeći po točkama poznatih mjera, mogla biti preko 2000 m. Takovih će vrhova, vjerojatno, biti poviše, budući se sa Golema Koraba ne vidi cijela skupina. Jednom sam Korab promatrao iz potoka Tetimbes, koji teče kotlinom Radomira (Arbanija). Tom prilikom opazih, kako se zapadno od Golema Koraba, malo ne do Crna Drima, pruža planinska greda s nizom vrhova. Mještani mi tada rekoše, da je i to Korab. Za dva visa, najviša na toj gredi, kazaše da se zovu: Maja Ajenić i Maja Marak. Karte, koje sam imao pri ruci, nisu se pokazale naj-točnije; stoga ove navode mještana nisam mogao provjeriti.

Ranije se o visini Korabovoj malo što znalo. Sredinom 19. stoljeća J. G. von Hahn govori o »Albanskim Alpama« u porječini Drima i ukazuje na njihovu

»visinu od barem 8000 stopa«. Primjetio je tada Hahn i »jedan strahoviti vrh tamnožute sjene«. To je, dakako, bio Golemi Korab, ali visine mu nije Hahn spomenuo. Prof. Rista T. Nikolić znanstveno je ispitao Korab 1911. godine. Po Nikoliću Korab mjeri oko 2770 m. Na našoj vojničkoj karti iz 1916. god. (list Prizren 1:200.000) predstavljen je Korab kao kota od 2050 m. Iz iste godine jedna karta Britanskog pomorskog ratnog stožera (Northern Albania 1:200.000, prerared by Admiralty War Staff I. D.) bilježi Korabovu visinu na 8202.1 stopa (feet).

Mještani su uvjeravali prof. Nikolića, da se na vrh Golema Koraba nije nikо mogao da popne. A bilo je, dakako više pokusnih uspona. Penjaći su stizali negdje do pod sam vrh, ali nisu mogli njega doseći. I ovi su neznani koraci umjeli da označe svoje uspone. Redovito su oni na stanovitim mjestima, upravo dokle je sezao njihov uspon, polagali obilježeno kamenje. Uvijek se tako znalo, do koje je visine Korab osvojen. Vrijedno je pitanje: do kada je

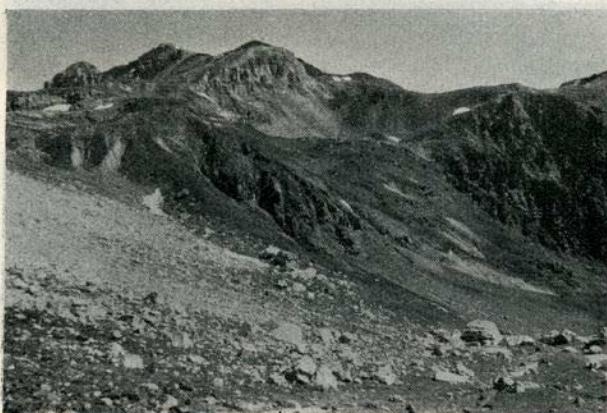

Foto: Dušan Jakšić

Golem Korab 2764 m

Korab očuvao svoje djevičanstvo? Ja mislim, da je moglo to biti sve do u ljeto 1922. god. Te je godine (16. XI.) završeno razgraničenje sa Arbanjom i na vrhu Golema Koraba ukopan međaš br. 4. Već naredne 1923. god. uslijedila je i vojna izmjera, po kojoj je Korabova visina, kao što znamo, podignuta na 2764 m, dakle onoliko, koliko je prof. Nikolić u svoje vrijeme nagovijestio.

Kad se ime Korabovo pojavilo u kartografiji, nije mi poznato. Najstarija karta, koju posjedujem, jeste Slovanský zeměvid od P. J. Šafaříka, Prag MDCCXLII. Na ovom je zemljovidu posve ispravno imenovana Šar Planina, pa i rijeka Drim, ali Korabova naziva nema. Riječ »korab« rabi se također i na Dojranskom Jezeru. Tamošnji ribari »korabom« nazivaju velike čunove, koji služe noćnom ribarenju. Poznajući međutim kolebljivost arnautskog govora, a posebice tako zvanog gegskog narječja, kojim se služe najviše Arnauti baš oko Šare i Koraba, meni se čini, da je ime Korab zapravo skovanod turskih riječi »kara« i »bajir«, a ove znače: crno i brdo. Iz ovoga izlazi, da se Korab mogao nekoć zvati Kara Bajir, a to bi značilo: Crno Brdo. Imatome dokaza u bilješkama Jovana Musake (potonjeg Despotu epirskog, čiju je zemlju Skender-beg oteo), koji uz neka mjesta oko Drima spominje i »Montagna Negra«. Naziv

Kara Bajir mogao se pojaviti koncem 15. vijeka, jer su Turci tek 1468. god. osvojili cijelu Arbaniju. — Korabska se Vrata 2055 m — to je prijelaz kod medaša br. 2 — nazivaju i Der Korapi. Na turskom »dere« znači rijeka (koja uistinu tuda teče), a ovo »korapi« svakako je pridjev izведен od riječi »korab«. Prema tome bi ime Der Korapi moglo da znači: rijeka brdska, a ona stvarno i jeste takova. Savezno s time ima mjesta tvrdnji, da se ime Der Korapi pojavi tek poslije današnjeg naziva Korabova; a to je moglo biti onda, kada je pronađena komunikacija, koja je dolinom dotične rijeke mogla da vodi od župe Radomira do župe Gornje Reke. — Kod Tri Česme se nalazi vrh Kepi Bar 2595 m. Jamačno je naziv »kepi« nastao od turske riječi »kapi«, to jest vrata, dok je riječ »bar« najbliža arbanaškom pridjevu »barz«, koji znači: bijelo. Po svoj prilici bi dakle ime Kepi Bar trebalo da znači: Bijela Vrata. Nazivi Maja, koje sam spomenuo, izvorno su arbanaški, a znače: brdo. — Ime Djimištaš obrazovano je, bez sumnje, od arnautske riječi »djims« i turske »taš«. Djims je

Foto : Dušan Jakšić

Pogled sa Golem Koraba na albanske vrhove

polovica, a taš je kamen, stijena. Otuda bi naziv Djimištaš u prijevodu glasio: prepolovljen kamen, a to će reći: naprsnuta stijena. — Uz svaku »maju«, a također i »čafu«, redovito se spominje i po kakav pridjev.

Podesan pristup do podnožja Korabove trupine vodi središnjim dijelom Šare, koji je u kartama poznat kao planina Rudoka. Korabu sam inače pristupio ovim smjerom: Tetovo, munjara na rijeci Peneji, Šipkovica (1142 žitelja), Popova Šapka, Veliki Turčin 2702 m, Džinibeg — noć 15. kolovoza 1927. — Zatim: Džinibeg, Vojvodina, Vrace, Manzdrača, Crni Kamen — noć 16. kolovoza. — Dalje: Crni Kamen, Čaf Kadis, Česma Rapajićeva, Lukovo Polje, Tri Česme.

Tri Česme su snažno vrelo sa tri drvena koritanca-česme, ili, kako bi se to u primorju reklo: točka. To su izgradili naši graničari i, sasvim razumljivo, odmah tome vrelu dali pogodno ime: Tri Česme. Kad sam ovdje stigao, ukazao se pred mnom rijedak prizor pravog alpskog gorja. Veličanstveno se uzdizao niz goletnih vrhova sa sivim mrtilom stijenja, što je stajalo u očitoj protivštini s divnom zelenom dolinicom, u kojoj su žuborile Tri Česme. Odavde je vodila laka stazica. Jedan naš graničar — stasiti Ličanin, Njegovan iz Bunića — proveo me je tom stazom do granične karaule, koja se zove također Tri

Česme. Odavde sam nastavio uspon južnim smjerom duž državne granice. Nakon dva sata penjanja prispio sam do karaule Crna Čuka. Tu sam zanoćio 17. kolovoza.

Izjutra, 18. kolovoza, slijedilo je penjanje na Golemi Korab. Puta nije bilo. Smjer uspona bio je sada zapad, a vodio je ljutim krševljem sve do Tri Čuke. I ovo je ime, kaogod i Tri Česme, postalo iz sredine naših graničara. Doista, Tri Čuke, čine najveće prirodne krasote toga kraja. To je češljasti greben, visok preko 2500 m, oštar poput sječiva, a njegove se strane, jezovite i neosvojive, strmo ruše do dubokih provalija. Tri siva vrha, tri kamene kupe, izrazito primamljive, uzdižu se s grebena kao kakvi prekrasni stupovi iz priče. Sva tri su vrha istovetna po ljepoti i, reklo bi se, po visini. Na krajnjem vrhu stražario je naš graničar, sićusan i gotovo nevidljiv u tom kamenom carstvu. Od potonje čuke put je bio mnogo udobniji, jer je vodio prilično potravljenim obroncima sve do Maloga Koraba. Vidjelo se uz put nekoliko kružnih zasjeka

Foto: Dušan Jakšić

Mali Korab 2725 m

s lijepim pasištima. Po osojnim pristrancima bilo je velikih sniježnika. Ovdje sam primjetio već spomenuto jezerce. Oko njegova gata cvjetao je slječ. Dalje od Maloga Koraba gubio se nogostup, pa se moralo uspinjati onako nasumice sve do točke 2764. Uspon: Crna Čuka — Tri Čuke — vrh Golema Koraba trajao je 4 sata, i to bez torbe na leđima.

Sam vrh Golema Koraba nije krševit, nego je prilično prostiran i zadoljasta oblika. Na vrhu je granična oznaka: S. H. S. — A. 4. Divna razgleda, koji sam ovđe očekivao, nijesam doživio, jer su arbanski krajevi bili zastrti sumaglicom, što je priječilo vidik do Jadranskog Mora. Unatoč tome ipak se lijepo opažala dolina Drima, kao i mnogo stranih i naših divnih krajeva. Valjalo se s Golema Koraba povratiti opet istim putem do Crne Čuke, jer drugog pravca, koji bi vodio našom zemljom, zasad nema. Tako sam s Crne Čuke skrenuo na jug i nastavio uspon između korabskih grebena. Pred veće sam stigao do Duboke Reke i prenoćio u tamošnjoj karauli.

Zanimljiva je ta Duboka Reka. U stvari ona predvaja Korabov sklop, a može se reći, da je baš poradi nje Korab uzdužno neprohodan. Od vrha, kojega visinu već znamo, okomito padaju strahovite litice ogromnih razmjera. Istočnom

stranom Duboke Reke pruža se veliki zasjek Projfel, iz kojega izvire Žužnjanska Reka. Gledajući tako Duboku Reku imao sam pred očima pustoš, u kojoj nema nigdje drveta, niti zelene biljke, već sve gol, sivi krš, koji prikazuje gledaocu najčudesnije tvorevine sazdane u veličajnoj prirodi. Samo mala karaula, pripta uz ispolinsku liticu, a slavenski gostoprimaljiva, podsjeća planinara, da tu ipak neko živi.

U sunčev istok 19. kolovoza podoh iz Duboke Reke. Utrvenom stazom, prokrčenom od naših graničara, ubrzo sam izbio na planinski greben. Ovoga puta ukazao se širok i dobrom dijelom potravljen planinski hrbat Razvođem njegovim vodila je staza do Ploče 2238 m i istoimene karaule. Pukao je odavde divan vidik na obližnje arbanske krajeve. Poda mnom, kao da s Trebevića gledam Miljacku, lijeskao se Crni Drim. Padalo je u oči arbanačko mjesto Fiskopeja s nekolikim novogradnjama — vojarnama. Oko Crne Drime i njegovog lijevog pritoka Mola Lurese opažaju se planine: Tri Brata, Čafa Mur i Mali Ljurs. Između ovih brda se nazirala oblast Maće i Ktela s tamošnjim gorama: Maja Skenderbegut, Mali Pkaš i Elčeni Made. — Planinskim bilom nastavih dalje hod do prijevoja Inoske. S medaša br. 9. skrenuo sam sjeveroistočno put izvorišta Žirovničke Reke i njenom se dolinom spustio u mjesto Žirovnicu (1150 žitelja).

Opraštajući se s veličanstvenim gorjem Korabovim, koje sam tako usrdno zavolio, bacio sam još jednom pogled, ne bih li raspoznao drage oblike planinske. Postepeno su se korabska brda preobraćala u jednu tamno-sivu skupinu; duboke uvale i sjenovite doline postajahu sve nevidljivije; omanje točke planinske sasvim su se izgubile — samo se na plavičastom obzoru odražavao obris najviših vrhova. Napokon, kad stiđoh do prašnjava puta u ždrijelu Radike, i njih je nestalo. Pa ipak, još ne zaboravljam divotne oblike korabskog gorja, još se i sad u mislima vraćam onim čudesnim čukama i njihovom stijenu, s kojim sam nekoliko dana toplo drugovao...

Korabskim prijelazima oduvijek su upadali »haramije« iz Ljume i Kališa, kojima je glavna i jedina privreda bila: pljačka stoke po šarskim ispašama. Koliko se bojeva zbog toga po korabskim klancima odigralo, tome se broja ne zna. Po Lukovu Polju i danas se vidi mnoštvo razbacanih lubanja i kostiju ljudskih. Koncem 1918. ovdje su Arnavuti pobili cijelu satniju vojnika. U onim zelenim krnicama oko Malog Koraba još su očuvani borbeni okopi i mjesta šatorskih staništa, gdje je nekoć — bilo je to s jeseni 1921. — stajala naša vojska i suzbijala arnautske nalete. Potonje borbe s ljuumljanskim hajducima vođene su na Čaf Kadisu ljeti 1924. god.

Korab je dakle u prošlosti svojoj igrao samo krvavu ulogu: to je bila zajsta »haramijska planina«. Ta je uloga danas konačno završena. Sada Korabu i njegovim vratima predstoji druga, plemenita uloga: planinarska. Istina, to je pitanje budućnosti, ali isto tako i pitanje, čijem se rješenju ne treba u dogleđnom vremenu nadati. Naravski, to će u prvom redu zavisiti od nas, beogradskih planinara. Međutim, nama je Korab savršeno nepoznat: o njemu se u našim redovima ništa drugo ne zna do golog imena.

Vsa priroda je en sam velik filozofski problem; je v svoji veliki božanski harmoniji vir večne neskončne lepote, dà, lepota sama, ki »disharmonije«, te človeške iznajdbe, kakor tudi smrti ne pozna; pozna samo večno gibanje, prešnavljanje, skratka: večno življenje.

Dr. Josip Oblak.

IZLETI, ZABAVE I IZLOŽBE

NA RAVNOJ GORI

Prigodom proslave obljetnice otvorenja planinarskoga doma na Ravnoj gori, dne 23. VII. o. g. izrekao je tajnik Središnjice HPD ovaj značajan govor:

Drage sestre i braćo planinari!

Dne 16. listopada prošle godine, na ovome mjestu, sakupio se lijepi broj hrvatskih planinara i okolnih seljaka, da prisustvuju svečanom otvorenju ovoga doma, u koji je naša marna i uvažena podružnica »Ravna gora« iz Varaždina, pod prokušanim vodstvom svoga predsjednika, našeg dragog i poštovanog planinarskog brata profesora Krešimira Filića, uložila svu svoju snagu, volju i ljubav za planinarstvo i pokazala živim primjerom, kako treba stvarati i raditi za procvat i napredak H. P. D-a!

Danas na prvu obljetnicu ove lijepo proslave mi se ponovno sakupismo, da manifestiramo oduševljenje i priznanje ovome radu i da vidnim načinom da dema počast marnim trudbenicima podružnice »Ravna gora« i svima onima, koji su ma na koji način pridonijeli svoj obol, da se stvori ovo lijepo planinarsko djelo.

Dozvolite mi, da ovom prilikom povučem paralelu između daleke i slavne naše prošlosti i današnjice.

Tamo na drugom vrhuncu u neposrednoj blizini ovoga mjesta stoji čvrst i ponosan najpopularniji od sviju zagorskih gradova »Trakošćan«, utvrđeni grad sa bedemima i kulama i sa mrkim gvozdenim vratima, a ovdje, u lijepom lagrenom stilu građen pitom i svakome planinaru širom otvoren »Filićev dom« na Ravnoj gori.

I dok je Trakošćan prelazio iz ruku knezova Celjskih u ruke Jana Vitovca, Ivana Korvina, podbana Ivana Gjulaja, da konačno prijeđe u ruke grofova Drašković, u čijim je rukama i danas, dotle mi sa ovoga mjesta svečno obećajemo da »Filićev dom« ne će nikada preći u ničije druge ruke, već da će kao mezimče H. P. D-a biti čuvan i uzdržavan našom sloganom, ljubavlju, marom i radom, jer ne ćemo li biti složni i ne ćemo li zajedničkim silama raditi za opstanak procvat i napredak našega društva, mi ćemo izgubiti ne samo naše društvo, već i sve ono, što je društvenim radom kroz decenije stvarano i urađeno.

Zajedničkim, smišljenim i solidarnim radom stvorit ćemo nova i velika djela, podići ćemo još mnogo ovakovih domova, a naše društvo postaviti na čelo prvih među prvima.

Planinari, kao altruisti, ne grade kuće, skloništa, vidikovaca i puteva samo za sebe i za svoje, već oni svojim stvaralačkim radom pružaju mogućnost svakome prirodnom biću da za nevremena sklone glavu pod krov, da se umoran odmori i iznemogao okrijepi, da se sa vidikovaca naužije božanske ljepote majke prirode i da utrtim putevima što lakše dođe do cilja.

Planinari kao pioniri ove kulture utiru puteve i istražuju zemlju po njenoj površini i u njezinoj dubini i kad pronađu nešto, što je oku ugodno i lijepo, nikada to ne zadržavaju za sebe u svojoj duši, već o tome pričaju svima i svakome i tako pobuduju interes za prirodne ljepote, za upoznavanje svoje domovine, a tko svoju domovinu pozna, taj će je znati i cijeniti, ljubiti a po potrebi i braniti.

To je nesebičan i eminentno kulturni rad, a rezultat toga i takvoga rada jesu ovakovi domovi, kao što je ovaj, te prema tome možemo mirne duše reći, da će i taj dom biti kulturni spomenik planinarstva, a ova proslava kulturna proslava.

Ja sam ponosan, da sam pripadnik ovakove organizacije i ovakovog skupa čistih idealista i budemo li tako dalje radili, naša će pokoljenja imati zdrav i solidan temelj za daljnje izgradivanje, a mi zadovoljstvo, da smo u vijenac naše kulture upleli jednu svježu i zdravu kitu planinarskoga cvijeća.

Čestitajući prvu obljetnicu proslave otvorenja »Filićevog doma« na Ravnoj gori, čestitam ujedno i predsjedniku upravnog i nadzornog odbora, kao i cijelokupnom članstvu podružnice »Ravna gora« sa željom, da im i svi daljnji pothvati budu okrunjeni uspjehom, te ih u to ime srdačno pozdravljam sa planinarskim zdravo!

Josip Vučak

IZLET HPD PODRUŽNICE »DILJGORΑ« SLAV. BROD NA »JANKOVAC«

Naš veliki slavonski pjesnik Matija Reljković izrekao je veliku istinu kad je zapjevao: »Slavonijo, zemlja plemenita«. I zaista je plemenita i krasna naša Slavonija. Plemenita je i lijepa baš po svojoj dugačkoj i širokoj ravnici, po nepreglednim žitorodnim poljima, po zelenim pašnjacima i livadama, po prostranim šumama i vinorodnim proplancima. Ali ta tipično ravna Slavonija ima i svoje romantične brežuljke i planine. Tu je naša pitoma Dilj-gora, Babje i Požeško gorje, gromadasti i visoki Psunj, ali nad svima ovima je naš Pa puk sa čuvenim i prekrasnim Jankovcem.

opravdana je s toga bila želja naših planinara, da se spremi zajednički izlet na »Jankovac«. Odbor naše »Diljgore« odobrio je ovu želju članstva i odredio termin 2. VII.

Svi smo mi planinari samo jedno željeli: lijep sunčani dan.

Nekoliko dana prije našeg izleta bili smo svi zabrinuti, nema dana bez kiše, Naš narod će ove godine opet na temelju prakse reći: Sv. Medardo učinit će svoje. Ali dan prije, 1. VII., u subotu, i ako je prije podne opet dobro zarosila kišica, barometar je stalno pokazivao ljepše i ljepše. Svima nam je odlanulo. Teško je kamenje sa srca palo. A i onima je bilo lakše, koji su govorili: »makar sikire padale, ići ćemo«.

Osvanulo nedjeljno jutro, ali oblačno. Nema tu više mjesta oklijevanju i smišljanju: hoćemo li — ne ćemo li — jer nam je barometar neprestano govorio: podite drage moje planinarke i dragi plainnari bez bojazni, jer će dan biti lijep! Hvala Bogu, dan je i zbilja bio lijep.

Pošli smo oko 5 sati u jutro, udobno se vozeći u tri automobila. Preko Varoš-Gromačnik-Sibinja, pa kraj mlinu čića Ilike zakrenusmo na požešku cestu. Za čas smo bili u divnim krajevima našeg Dilja. Ugodan i zdrav miris naših šuma opajao nas je i napunjao veseljem i zadovoljstvom. Evo već su i Grižići ovdje. Naši su šoferi s velikom vještinom upravljali svojim »vatrenim kolima« po vijugavim strmim zavojima, dok se nismo popeli na najveći vrh, odakle nam je pukla pred očima predivna panorama požeške kotline, koja zaista ostavlja u čovjeku nezaboravni utisak. Dobro uređenom cestom vozili smo se dalje, te prošavši Pleternicu i neke zaselke, već vidimo ruševinu »Sokolovca« u Velikoj, gdje ćemo se na povratak odmarati. Oko 6 sati dodosmo u središte bogate požeške kotline u ubavu Požege. Vozeti se umanjenom brzinom prolazimo lijepim i čistim ulicama, prolazimo kraj znamenitog šetališta, impozantnog orfanatrofija, stigosmo na glavni trg Sv. Trojstva, gdje je bilo živo od velikog broja naših časnika, koji su se spremali baš na odlazak, da u okolici Požege izvedu neke specijalne vježbe. Na izlazu iz

Požege prošli smo kraj velikih i najmodernije uređenih kasarna, gdje se izobrazuje znatan broj naše vojske.

Prošavši Požegu jurili smo dalje prema Velikoj. To je imala biti konačna točka naše vožnje automobilima, jer tamo već počima Papuk-gorje. Čim smo stigli u Veliku, saznali smo da se još dalje može automobilom, jer da je cesta do Duboke prilična. Prije nego smo krenuli dalje, pogledali smo kupalište, koje i ako nije moderno uređeno, ipak imade čiste i prostrane zajedničke i posebne bazene za kupanje. Voda na samom izvoru ima oko 22 stupnja topline, dakle za kupanje najidealnija. Šteta, da vrlo malo gosti posjećuje ovo kupalište, i ako je Brodska Imovna Općina pred neko godinu dana sagradila modernu gostionu, koja bi se kod većeg posjeta i dobrog vodstva mogla pretvoriti i u »Hotel«.

Krenuli smo dalje do naše posljednje točke Duboke, gdje prestaje dobra cesta. Ovdje su naši »šoferi« usidrili svoje automobile. Sad je došlo glavno — treba pješačiti kojih 6—7 kilometara do Jankovca. Nismo se toga bojali! Ta, šta je to za nas, kad smo na Duhove preko Psunja prevalili oko 36 km u jednom danu. Ovo je samo sjena spram onoga puta.

No prije nego što smo pošli dalje »per pedes«, naša gospoda želuci i želući ponizno su nas molili, da i njima dademo svoje. Mi smo njihovu molbu s mesta uslišali, pa i oni najstariji, koji su za svoga života već dosta jela nauzimali u svoje. Kod izvora Topličanke smjestili smo se, otvorili teške »ruksake« i onda »maži«. Bože moj, što je bilo slasno. I korica kruha bila je ovdje slada, nego doma šunka i prženi pilići. Ali smo zato ipak jeli i šunkice. Okrijepivši se svježom izvor vodom, naprtili smo naše telečake pune zaire, krenuli smo dalje kao karavana u »Gensemaršu«. Put je bio blatan, pa je s toga mjestimice išlo nešto teže. No nije tu bilo zastoja. Vikalo se: hajdemo, hajdemo naprijed! Kod prvih omorika s lijeve strane ceste opazimo markaciju, a do nje na jednom panju natpis »Velika« i strijelica za oznaku smjera. Prolazili smo sada predivnom omorikovom šumom, iza koje je slijedila bukova šuma, da smo se svi, koji poznamo i materijalnu vrijednost šume, divili. Svi ovi naporci, koji su mjestimično dolazili, nisu u ovom svježem zraku bli teški. Čuo se često onaj poznati signal našeg brodskog vinogorja: »hop, hop, hop«. Penjemo se — i popeli smo se na 657 m visoko sedlo između kote 763 i 764. Pjesma se počela oriti. Sada smo već blizu. Treba se još spustiti u dolinu, i mi smo na Jankovcu. Morali smo se polako spuštati, jer je zemlja od mnogih kiša bila skliska, i ako smo se oprezno spuštali, ipak su neki uza svu pažnju »uhvatili zeca«. Kažu neki, da je najvećeg i najmasnijeg uhvatio »Čika Stipo«. No sad smo već blizu, čuje se već šum vodopada. Konačno evo nas.

Prekrasna planinska uvala sa lijepim jezerom, iz kojeg se na donjoj strani kojih 12 m ruši voda jakim slapom.

Svi smo čili, zdravi i veseli. Osobito su vedre i vesele naše najmlađe planinarke Nada Dufekova i Branka Šreplova, koje su svojom uzdržljivošću davale svima primjer.

Ostavivši svoje stvari kraj lugarske i lovačke kuće ispod stoljetnih smreka, krenuli smo pokraj jezera (koje je inače dosta zapušteno) na izvor, kojeg se najjači tok nalazi u maloj špilji. Sa izvora pošli smo najprije preko potočića kišne vode, koja se spuštala od prošlih kiša strmo gore do na put, koji u okukama vodi do groba pok. grofa Josipa Jankovića, po kojem cijeli ovaj kraj imade i svoj naziv. Grob se nalazi u čvrstoj i kamenitoj hridi, sada uređen, i penju se do njega kameni (umjetne) stepenice. Pomolivši se za pokoj duše popeli smo se još više nad grob do t. zv. špilje slavonskog hajduka Maksima, odakle se prekrasno vidi cijela jankovačka uvala sa jezerom. Kad smo ovako razgledali, što se nalazi na ovim kamenitim hridima i motrili jedan kamen, koji upravo na ulazu u špilju stoji samo

na dva mesta uklješten te izgleda da će svakog časa pasti, pošli smo opet putem dolje do pred lovačku kuću, pa lijepim okukama puta spram sjevera prema Jankovackom slapu. Tako reći istom pod samim slapom može ga se vidjeti u svom potpunom i prekrasnom obliku. Jaki pad vode i boravak pred njime ostavlja u duši nezaboravne uspomene, on osvježuje cijelu okolicu, a mirijade kapi i kapljica u divnim bojama prska i pada na okolišno kamenje, travu i cvijeće, kao neka zlatna i srebrna kišica iz carstva sanja, koje može da izmisli samo najbujnija fantazija. Pogledavši sve ovo teško smo se oprostili od ovoga krasnog kraja. Popeli smo se kroz divnu kamenu guduru, preko kamenih i drvenih stuba, uz žubor bistrog i hladnog potoka sve pokraj slapa, do pred naše logorište, gdje smo uz odmor, pjesmu i šalu proveli sve do 4 sata. Moramo se ovdje specijalno sjetiti i naših fotoamatera i pohvaliti ih, jer su bili veoma marljivi u snimanju bilo kod zajedničkog ručka bilo kod pečenja ražnjića bilo kod plandovanja na zelenoj travi. A poslije glavnog obroka, razumije se, da i crna kava nije izostala, koju su naši dragi čika Ante i onkl Joki baš pravo »ala turka« sa velikom spretnošću servirali.

Prije polaska obidosmo još veliku i udobno zasnovanu ali nažalost nedovršenu kuću posestrime »Jankovac«, Osijek, u kojoj će svi planinari imati, kada se dovrši, na ovom prekrasnom komadiću zemlje svoj vlastiti dom.

Došlo je i vrijeme odlaska. Vraćamo se spram Duboke. Još jednom fotosnimanje. Smještanje u automobile. Na putu prvi auto ima griješku gume, svi muški članovi pomažu na popravku. U Velikoj smo se najprije okupali i užinali, večerali, mladi: Joža, Mikšo, Jakob i Pubek odjurili su još na »Sokolovac«, a ostali su oko stola pred kupalištem nastavili pjesmom i šalom. Nadica i Branka zabavile su se pak oko potoka.

Iza 7 sati pošli smo spram naših domova i prispjeli oko 9 sati u naš dragi Brod, veseli što smo opet jedan dan lijepo i ugodno sproveli u Božoj Prirodi.

Čika Stipe.

SA IV. IZLOŽBE FOTO-AMATERSKIH RADOVA U SUŠAKU

Grad Sušak kao jedno od važnijih i izloženijih mesta naše domovine doživio je 20. kolovoza o. g. IV. izložbu foto-amaterskih radova, koju je priredila naša podružnica »Velebit« prigodom 10-godišnjice svoga osnutka. Ovaj način jubilarne proslave odgovara potpuno 10-godišnjem radu ove naše agilne i radine podružnice, koja je i sa dosadanjim društvenim produktivnim radom pokazala veliku sposobnost za život i rad na polju planinarskog djelovanja. Mislimo, da nema življe i uspješnije propagande, nego što su priredbe ove vrsti, jer je na ovoj IV. izložbi uspjelo prikazati javnosti prirodne krasote iz sviju krajeva naše domovine i jer je na njoj bilo izloženo 430 prvorazrednih većinom planinskih fotografskih snimaka od naših marnih planinara foto-amatera.

Radovi su bili izloženi u pet velikih dvorana Gradanske škole na Sušaku, a izložili su:

- Podružnica »Bjelašnica« iz Sarajeva,
- »Kamenjak« iz Raba,
- »Mosor« iz Splita,
- »Ivančica« iz Ivance,
- »Jankovac« iz Osijeka,
- »Orjen« iz Dubrovnika,

- »Papuk« iz Virovitice,
 »Plješivica« iz Jastrebarskog,
 »Ravnagora« iz Varaždina,
 »Strahinščica« iz Krapine,
 »Velebit iz Sušaka,
 »Zrinj« iz Petrinje;
 osim toga: Fotoklub, Beograd Runolist, Zagreb
 Foto-klub, Zagreb Skala, Ljubljana

Slovensko planin. društvo Ljubljana i jedan neorganizirani iz Apatina.

Od izloženih radova ocjenjivački je sud nagradio:

I. n a g r a d o m (zlatna plaketa)

sliku »Pohorski gozd« od Jože Kovačića iz Maribora,

II. n a g r a d o m (srebrna plaketa)

sliku »Bijeda III.« od Toše Dabca iz Zagreba,

III. n a g r a d o m (brončana plaketa)

sliku »Tihi kutić« od Ljube Vidmajer iz Zagreba.

Osim gornjih nagrada podijelio je ocjenjivački sud 10 pismenih pohvalnih priznanja za slike:

- »Kotač u blatu« od Emila Anhalzera iz Popovače,
- »Cetina pred slapom Zadvarje« od Lovre Bakotića iz Virovitice,
- »Portret djevojke« od Milana Čičeka iz Ivance,
- »Grintavec«, Kamničke alpe od Petra Došeka iz Zagreba,
- »Idila na Jadranu« od Augusta Frajtića iz Zagreba,
- »Pogled na krovove — Krk« od Dimitrija Josimovića iz Beograda,
- »Stari grad Samobor« od Vladimira Novaka iz Zagreba,
- »Zelengora Todora« 1949 m sa Konjskim voda od Josipa Plačeka iz Sarajeva,
- »Češeri« od Gjeme Prister iz Zagreba,
- »Zimski motiv s Velike planine« od Janka Skerlepa iz Ljubljane.

Kako ovi tako i svi ostali izloženi radovi bili su prvorazredne izradbe te su se posjetiocima osobito svidjeli.

Izložbu je otvorio točno u 11 sati predsjednik podružnice na Sušaku g. Dr. Dinko Vitezić, pozdravivši prisutne uzvanike, predstavnike vlasti i ostalih društava lijepim i oduševljenim govorom, a zatim su čestitali na uspjehu ove velebne priredbe tajnik Matice g. Vučak, tajnik »Sljemena« g. Prestini i podpredsjednik »Runolista« g. Šorš, na što je predsjednik proglašio izložbu otvorenom i zamolio prisutne, da razgledaju izložene radove. Time je jedan dio proslave 10-godišnjice opstanka podružnice »Velebit« na Sušaku ispunjen, dok se drugi dio proslave obavio dne 17. rujna o. g. u čisto plainarskom duhu na »Platku« (1111 m).

Predsjednik Središnjice g. Dr. Ante Cividini uputio je tom prilikom podružnici slijedeći brzjav: »Središnjica sa priznanjem pozdravlja današnji triumf vašega uspješnoga nastojanja«, a podružnica »Martinščak« iz Karlovca brzjavlj: »Prigodom proslave 10-godišnjice čestitamo na dosadašnjem uspješnom radu uz najbolje želje za budućnost«. Dok je podružnica »Bilo« iz Koprivnice послala pozdravno pismo slijedećeg sadržaja: »Vrlo žalimo, što ne možemo prisustvovati vašoj proslavi 10-godišnjice opstanka, ali ćemo u duhu biti s vama. Želimo vam tom prigodom mnogo uspjeha na polju planinarskog rada u daljnjoj suradnji s Maticom i ostalim podružnicama, pozdravljamo vas uz bratski planinarski pozdrav«.

U ime Matice čestitamo ovoj marljivoj i vrijednoj podružnici sa željom, da stupajući u drugi decenij produži s istom ljubavlju i voljom na polju planinarstva i da služi kao uzor i primjer radinosti svima ostalim našim podružnicama, te da joj i budući rad bude okrunjen uspjehom. Tajnik Josip Vučak.

D R U Š T V E N E V I J E S T I

I. RAD SAVEZA PD.

P R A V I L A

SAVEZA PLANINARSKIH DRUŠTAVA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE.

I. Opće odredbe.

§ 1. Naziv je Saveza: Savez planinarskih društava kraljevine Jugoslavije. Sjedište Saveza je u Ljubljani, ali Savezni kongres može sjedište Saveza održati i u druga mesta, koja su sjedište u Savezu udruženih planinarskih društava.

Savez je kulturno udruženje od općeg interesa, potpuno je nezavisno i izvan svake politike ili partiskske akcije. Savez je osnovan na neodređeno vrijeme. Poslovni jezik Saveza je državni jezik.

II. Svrha i područje rada.

§ 2. Svrha je Saveza, da nastoji oko što većeg i intenzivnijeg razvijanja planinarstva i da sakuplja oko sebe nacionalna planinarska društva u našoj državi, koja po svojim pravilima rade za planinarstvo i turistiku u svakom pogledu, pobuđuje smisao za prirodu i ljepotu naših planina i pospešuje planinarstvo u našoj kraljevini, te je kao takav punovažni predstavnik svih Saveznih društava pred vlastima i inostranstvom.

U područje spada osobito:

1. da zastupa interes planinarstva i učlanjenih planinarskih društava prema vlastima i inostranstvom;
2. da nastoji oko što većeg i intenzivnijeg razvijanja planinarstva i planinarskih društava i u tu svrhu nastoji postići za Savezna društva kod vlasti razne olakšice na željeznicama i parobrodima;
3. da izdaje propagandne spise i brošure, u koliko to kongres odobri;
4. da priređuje planinarske sastanke, kongrese i izložbe, te u opće podupire sav planinarski i turistički rad;
5. da radi za zaštitu rijetkog planinarskog cvijeća i životinja te prirodnih krasota, osobito osnivanjem narodnih parkova;
6. da stvara i uzdržava veze sa drugim planinarskim društvima u inostranstvu, osobito sa slavenskim;
7. da daje poticaj za osnivanje planinarskih društava u kraljevini, gdje sada još ne postoje;
8. da posreduje u sporovima, nastalim među pojedinim učlanjenim društvima, a konačnu odluku donosi obranički sud;
9. da se brine za uvodenje jedinstvenih planinarskih znakova, napisnih tabela i markacija, da daje potrebne upute kod podizanja i opskrbe planinarskih kuća i skloništa, i u opće kod Saveznih društava uvodi što veću jedinstvenost u planinarskom radu.
10. Članovi pojedinih Saveznih društava uživaju članska prava i povlastice u kućama i ustanovama svih Saveznih društava na osnovi međusobnog reciproci-teta, bez obzira na to kome Saveznom društvu pripadaju, ali samo tako, ako njihova društva, u kojima su oni začlanjeni, ispunjavaju sve svoje obaveze i dužnosti.

iz ovih pravila. Ovo ne isključuje mogućnost opterećenja članova drugih Saveznih društava sa posebnim građevnim ili sličnim doprinosom kod korišćenja ovih povlastica i to u srazmjeru sa opterećenjem vlastitih članova dotičnog društva.

11. Bez znanja i odobrenja Saveznog kongresa pojedina Savezna društva ne mogu priznavati članska prava i povlastice inostranskih društava.

12. Određuje oblike legitimacija, uvjerenja za povlašcene željezničke vožnje i društvenih znakova.

III. Sredstva.

§ 3. Savez dobiva sredstva:

1. godišnji doprinos, koji plaćaju u Savezu udružena društva po članu 30 para;

2. državne potpore;

3. darove i druge prinose.

Godišnju članarinu moraju platiti članovi najkasnije jedan mjesec pred kongresom, drugačije nemaju prava sudjelovanja na kongresu.

IV. Članovi.

§ 4. Članovi Saveza mogu postati sva samostalna jugoslavenska nacionalna društva u državi, koja rade na polju planinarstva. Članovi se primaju većinom glasova na kongresu Saveza. Planinarska društva, koja su učlanjena u Savezu, ostaju i dalje poseban pravni subjekt i zadržavaju svoju organizaciju, imovinu i ostaju u svojem dejovanju potpuno samostalna.

V. Prava i dužnosti članova.

§ 5. Članovi su suradnici kod Uprave Saveza u smislu ovih pravila i čine kongres Saveza, na kojem imaju samo oni pravo glasovati. Članovi uživaju sva prava i povlastice, koje Savez pridobije učlanjenim društvima.

§ 6. Dužnost je članova:

a) surađivati u Savezu u smislu ovih pravila, birati i slati svoje dele-gate na kongres Saveza;

b) pokoravati se Saveznim pravilima i zaključcima Saveznog kongresa;

c) redovito plaćati doprinose (§ 3.);

č) predložiti svake godine do 1. jula izvještaje o društvenom radu, izvještaje o imovinskom stanju (račun i proračun), kako ih je odobrila njihova glavna skupština, javiti članove svoje uprave i objaviti broj svog članstva sa stanjem 31. decembra prešle godine. Društvo, koje usprkos pozivu ove podatke ne predloži, ne može biti na kongresu zastupno;

d) Savezna društva u jednom te istom mjestu moraju imati jednak u članarini kao i ondašnje starije društvo, a pojedina društva mogu za svoje specijalne svrhe pobirati posebne doprinose.

e) Gradnja kuća i naprava oznaka itd. po kojem Saveznom društву ili njegovim podružnicama mora se izvadati uz prethodni sporazum sa starijim društvom, u čijem se djelokrugu dotično Savezno društvo nalazi.

f) Ako jedno Savezno društvo isključi iz svoga članstva kojeg člana, isključen je iz svih društava začlanjenih u Savezu. U tu je svrhu dotično društvo dužno, da o isključenju zajedno sa razlozima isključenja obavijesti Saveznu upravu, koja u roku od 8 dana o tome treba da obavijesti Savezna društva, a ova svoje podružnice radi znanja i ravnjanja.

g) Za područje rada Saveznih društava mjerodavna je odluka Saveznog kongresa.

VI. Pristup ili istup članstva.

§ 7. Planinarska društva pristupaju Savezu po svojoj prijavi uz uslov, da ih Savezni kongres primi. Prijavi za pristup u Savez treba priložiti:

- a) posljednji godišnji zaključni račun;
- b) poimenični iskaz članstva i
- c) odobrena društvena pravila.

Istup iz Saveza može uslijediti:

- a) zbog istupa, koji se može svaki čas najaviti;
- b) zbog isključenja.

Kongres Saveza može člana isključiti iz Saveza:

1. ako krši pravila i zaključke kongresa;
2. ako prinose blagovremeno ne namiri;
3. ako gubi svojstva, po kojima je mogao postati član Saveza.

VII. Vodstvo Saveza.

§ 8. Organi Saveza jesu:

- a) Kongres Saveza;
- b) Upravni odbor.

Kongres Saveza:

Redovni kongres Saveza zasjeda najkasnije do konca mjeseca septembra svake godine. Saziva ga predsjednik Saveza odnosno njegov zamjenik. Mjesto, gdje treba da se održava, odreduje kongres.

§ 9. Poziv na kongres Saveza sa određenim dnevnim redom dostavlja predsjedništvo svim Saveznim društvima sa preporučenim pismom, za redovni kongres najmanje jedan mjesec prije kongresa, za vanredni kongres najmanje 14 dana pred njim.

§ 10. Prijedlozi Saveznih društava, upućeni kongresu, koji stignu u Saveznu poslovnicu barem 8 dana prije kongresa, moraju biti iznesni sa obrazloženjem Saveznog predsjedništva kongresa na raspravljanje, a oni, koji kasnije dođu, iznijet će se na raspravljanje, u koliko predsjedništvo dospije da zakašnjele prijedloge prouči.

§ 11. Kongres prima i prosuđuje izvještaje o cijelokupnom radu i stanju Saveznih društava; prima i prosuđuje izvještaje o radu i imovinskom stanju Saveza; zaključuje apsolutorij, raspravlja i zaključuje o prijedlozima, koji se tiču djelovanja Saveza i nastojanja za jedinstveno pospješenje planinarstva i sporazumnog rada; raspravlja i zaključuje o prijavljenim prijedlozima, suradivanju sa inostranim, naročito slavenskim organizacijama; donosi zaključke o promjeni pravila, stvara zaključak o mjestu redovnog kongresa i o sjedištu Saveza i o svemu, o čemu je po pravilima zaključivanje kongresa pridržano; prima nova planinarska društva, riješava eventualne sporove između saveznog predsjedništva i pojedinih Saveznih društava. Raspravlja o programu gradnje planinarskih skloništa, stavlja državnim vlastima prijedloge o potporama.

Društva, koja unatoč opetovanim opomenama ne vrše dužnosti propisane u ovim pravilima, može kongres isključiti iz Saveza.

Isključenje može predložiti upravni odbor ili koji član kongresa.

Za raspravljanje hitnih poslova može predsjedništvo u svako doba sazvati izvanredan kongres, a mora ga sazvati, ako to zatraži najmanje jedna petina gla-

sova prema brojčanom stanju uz obrazloženje predmeta, zbog kojeg se traži saziv. Za izvanredni kongres važe iste odredbe kao i redoviti kongres.

§ 12. Svako savezno društvo zastupa na kongresu po pet Savezu prijavljenih ili opunomoćenih delegata sa stanovitim brojem glasova prema brojčanom ključu. Pojedina društva mogu na kongresu zastupati i opunomoćeni delegati drugih Saveznih društava. Brojčani ključ ustanovljen je tako, da svako Savezno društvo ima po jedan glas za navršenih 100 članova. Pravo glasa računa se po broju članstva od prošlog 31. decembra.

§ 13. Kongres može stvarati zaključke, ako je po delegatima zastupano 60% (šešdeset posto) glasova u Savezu udruženih društava. Zaključak o promjeni pravila Saveza i o raspustu Saveza mora biti stvoren sa $\frac{2}{3}$ (dvije trećine) prisutnih glasova prema brojčanom ključu. Ako se glasovi raspolove, prijedlog se odbija.

§ 14. Kongresu predsjeda predsjednik Saveza ili u njegovoj odsutnosti najstariji podpredsjednik, a zapisnik potpisuju uz predsjedatelja još perovoda i dva delegata, koja izabere kongres na prijedlog predsjedatelja.

Upravni odbor.

§ 15. Upravni odbor je sastavljen od predsjednika, dva podpredsjednika, tajnika, blagajnika i četiri odbornika. Predsjednik, tajnik, blagajnik i dva odbornika moraju biti u sjedištu Saveza i čine ujedno izvršujući odbor, koji rješava sve tekuće poslove. Položaj blagajnika i tajnika može se po zaključku upravnog odbora među godinom i inače dodijeliti među odbornike ili njihove zamjenike.

§ 16. Članove upravnog odbora i njihove zamjenike bira kongres Saveza za jednu poslovnu godinu. Biraju se također dva zamjenika, koji stupaju u upravni odbor.

§ 17. Upravni odbor zaključuje u sjednicama, koje po potrebi saziva predsjednik ili njegov zamjenik; sjednica može stvarati zaključke, ako su prisutni predsjednik ili njegov zamjenik, tajnik i još dva odbornika. Zaključuje se većinom glasova. Kod jednakog broja glasova odlučuje glas predsjednika. Zapisnik potpisuje predsjednik i tajnik.

Djelokrug upravnog odbora.

§ 18. a) Upravni odbor vodi sve poslove Saveza u smislu § 2. pravila, koliko nisu pridržani kongresu;

b) pribavlja i upravlja njegovu imovinu;

c) izvršava zaključke kongresa;

č) vodi godišnje račune i sastavlja proračune Saveznog odbora.

§ 19. Članovi upravnog odbora dužni su vršiti savjesno svoje funkcije i redovito dolaziti na sjednice. Funkcije su časne. U slučaju, da član upravnog odbora izostane tri puta od sjednice, a da dovoljno ne opravda svoj izostatak, upravni odbor je dužan, da ga primjereno pozove na vršenje dužnosti.

Predsjednik.

§ 20. Predsjednik zastupa Savez prema vlastima i trećim osobama.

Saziva kongrese i sjednice upravnog odbora te im predsjeda.

Nadzire cijelokupno poslovanje upravnog odbora.

Podpredsjednici zamjenjuju svaki za se odsutnog ili zapriječenog predsjednika u svim njegovim dužnostima. Prednost ima onaj, koji je po godinama stariji.

§ 21. Tajnik vodi cijelo kancelarijsko poslovanje Saveza, vodi zapisnike sjednica, potpisuje zajedno s predsjednikom sve dopise i sastavlja godišnji izvještaj za kongres.

Blagajnik vodi sve blagajničke poslove Saveza, izvještava upravni odbor o stanju blagajne i podnosi kongresu blagajnički izvještaj.

Nadzorni odbor.

§ 22. Nadzorni odbor, koji sastoji od tri člana, birala kongres za tekuću poslovnu godinu. Članovi upravnog odbora ne mogu biti u nadzornom odboru. Dužnost je nadzornog odbora, da pregleda blagajnu i knjigovodstvo i to uvijek kada smatra za potrebno. O reviziji knjiga i blagajne podnosi izvještaje nadzorni odbor upravnom odboru, dok godišnji izvještaj podnosi kongresu.

VIII. Obraćnički sud.

§ 23. Sporove između pojedinih društava kao i između društva i Saveza u stvarima, koje ne mogu po pravilima rješiti upravni odbor i kongres, riješava obraćnički sud, za koji svaka stranka označuje po dva člana, a ovi biraju pročelnika. Ako se ne slože u njegovoj ličnosti, imenuje pročelnika predsjedništvo Saveza. Isto tako imenuje predsjedništvo i članove obraćničkog suda, ako koja stranka takove za 14 dana od uručenog poziva predsjedništva ne imenuje.

Sporovi među Saveznim društvima ne smiju se tretirati putem dnevne štampe, nego jedino putem obraćničkog suda. Protiv odluke obraćničkog suda nema priziva ni utoka.

IX. Raspust saveza.

§ 24. Savez se razvrgava:

1. zaključkom kongresa (§ 13.);
2. ako iz Saveza istupe društva, koja predstavljaju većinu u Savezu zastupanih glasova; to proglašuje kongres jednostavnom većinom. U tom slučaju provoda zadnji upravni odbor likvidaciju Savezne imovine;
3. ako vlast Savez raspusti.

U slučajevima pod 1. i 2. ima se postupati s eventualnom imovinom Saveza prema zaključku zadnjeg kongresa. Ako takav zaključak nije bio stvoren i u slučaju pod 3., valja da se novac dijeli na Savezna društva prema brojčanom ključu, dok nekretnine imaju pripasti u vlasništvo onom Saveznom društvu, na čijem se sjedištu nalaze.

Završna odredba.

§ 25. Savezna pravila, donesena na osnivačkoj skupštini Saveza dne 7. IX. 1925. na Plitvičkim Jezerima i djelomice dopunjena na 5. redovnom Saveznom kongresu dne 16. IX. 1929. U Novom Sadu, sada su definitivno izmijenjena, pa će ovako izmijenjena stupiti na snagu, kada ih odobri nadležna oblast.

III. RAD SREDIŠNICE HPD

1. Broj članova HPD.

a) Na str. 231. o s m o g a broja ovoga časopisa valja u točki 2. izmijeniti podatke o broju članova HPD tako, da onaj odlomak glasi ovako:

»Na kraju mjeseca lipnja 1933. imalo je HPD 49 društvenih podružnica. Broj članova u Podružnicama objavit će se početkom godine 1934., kada se taj broj stalno utvrđi. — Broj članova u Središnjici stalno je utvrđen godine 1921. sastavom nove kartotekе, u koju su upisani svi članovi Središnjice, koji su do tога vremena platili propisanu članarinu. Od dana, kada je ta kartoteka sa-

stavljenia, pa do kraja mjeseca lipnja 1933. upisalo se u Središnjicu svega članova 11.291. U godini 1933. do kraja mjeseca lipnja uplatilo je propisanu članarinu svega 3266 članova Središnjice. Na kraju mjeseca srpnja broj društvenih podružnica ostaje isti, broj članova u Središnjici diže se na 3.400. Pripast je dakle 134 člana, od toga 68 novo upisanih članova.«

b) Na kraju mjeseca srpnja 1933. imalo je HPD svega 49 društvenih podružnica, a Središnjica je brojila 3.400 članova. Na kraju mjeseca kolovoza ima HPD 50 podružnica (nova: Hajdova hiša u Brodu na Kupi), Središnjica ima svega 3.506 članova. Pripast je 106 članova, od toga 69 novo upisanih članova.

2. Društveni sastanci.

Sekcije unutar Središnjice rade u društvenim prostorijama svakog dana. Širi sastanak društvenih članova nije se u mjesecu kolovozu održao, jer je velik broj članova bio iz Zagreba odsutan. Omladinska sekacija održala svoje sastanke: 2. (referat o izletu na Grintovec u Kamničkim Alpama); 9. (referat o izletima: na Skradski vrh, Muževu hišu, Zeleni vir i u Brod na Kupi, gdje se osnovala nova podružnica HPD; na Košutu u Karavankama; na Kamene svatove); 16. (referati o izletima na Triglav; na Špik); 23. (referati o izletima na otvorenje foto-izložbe u Sušaku; u Alpe; na Risnjak i Snježnik); 30. (referat o izletu na Žilogoru). Putna blagajna imala je svoju sjednicu dne 1. (određuju se izleti za 6., 13.—15. i 20.). Od predviđenih izleta izvršeni su: na Skradski vrh, Zeleni vir i Brod na Kupi (15 članova sa troškom od 840 Din); u Julske Alpe (28 članova sa troškom od 2.170 Din, od toga ih je bilo 16 na Triglavu i Triglavskim jezerima sa silazom na Bohinj, 6 na Špiku, 2 na Prisojniku, 4 na Jalovcu); u Sušak (16 članova sa troškom od 1.141 Din).

3. Zajednički izleti.

a) U Gorski kotar dne 6. kolovoza. Uspon na Skradski vrh, silaz u Muževu hišu (pećinu i špilju) a odavle novim plaminarskim putem po romantičnom kenjonu potoka na Zeleni vir. Ovdje kratki odmor s razgledavanjem vira i električne centrale, a onda kotlinom potoka Iševnice put u Brod na Kupi, gdje se toga dana osnovala podružnica HPD. Povratak na Skrad, a odavle brzim vlakom u Zagreb. Sudjelovale podružnice u Skradu i Ravnoj gori. Sudjelovalo svega 30 članova.

b) Na Triglav dne 12.—15. kolovoza. Polazak do Mojstrane, zatim uspon na Kredaricu i Triglav, odavle silaz na Sedam jezera i na Bohinjsko jezero. Druga grupa na Spik, treća na Prisojnik, četvrta na Jalovec. Sudjelovalo je svega 65 članova.

c) Na Sušak dne 20. kolovoza, gdje se priredila izložba fotografija i proslavila se deset-godišnjica opstanka tamošnje podružnice. Sudjelovalo svega 17 članova.

d) Na Bilo goru dne 27. kolovoza zajedno s podružnicom iz Koprivnice. Sudjelovalo svega 35 članova. Polazak do stanice Mučna Reka, uspon na Bilo goru, silaz u Koprivnicu.

4. Sjednice Upravnog odbora.

a) Dne 2. kolovoza raspravljalo se: o administrativnom poslovanju prijašnjeg odbora; o nacrtu ugovora podružnice »Bjelašnica« u Sarajevu; o doznaci iznosa od 10.000 Din od strane Ministarstva trgovine; o inventaru na Prekrižju; o sipini za terasu na Sljemenu; o zaostaloj uplati članarine; o dopisima: HTK »Sljeme«,

kapetana Panya, dra Spillera, Kongresa alpinista u Italiji, podružnice »Biokovo« u Makarskoj, podružnice »Visočica« u Gospicu, podružnice »Bjelolasica« u Ravnoj Gori, podružnice »Dilj gore« u Brodu na Savi, dra Krajača, Marka Vukelića; o planu radnog područja društvenih podružnica; o markaciji na Sljemenu; o molbi Andre Matijevića; a markacijama u opće; o predavanjima na društvenim sastancima; o gradnji pavljona na Sljemenu; o prijedlogu za nova društvena pravila; o Almanahu grada Karlovca; o proslavi desetgodišnjice podružnice »Martinšćak« u Karlovcu. — Odobravaju se blagajniku izdaci u iznosu od Din 14.938.

b) Dne 24. kolovoza raspravljalo se: o organizaciji izleta na Plitvička jezera; o izletu na »Bilo goru«; o dopisu podružnice »Papuk« u Virovitici; o Kišomjeru na Risnjaku; o opskrbi na Risnjaku.

III. RAD PODRUŽNICA HPD

H. P. D. PODRUŽNICA »MOSOR« U SPLITU držala je 2. III. o. g. svoju VIII. glavnu godišnju skupštinu, koju je otvorio drug predsjednik prof. M. Gironmetta pozdravom članovima i pozvao ih, da ustanu i pozdrave svoga vladara, na što je dvoranom odjeknuo poklik: »Živio Kralj Aleksandar II!« Na to je pročitao brzojavni pozdrav Matice i s pietetom sjetio se dvojice preminulih članova: Dra M. Petrašića i Đorda Zagorca. Uzveličao je planinarstvo kao pokret duhovnih pobuda i izrazio zahvalnost Banu Dru Josipu Jablanoviću i šefovima pojedinih odjeljenja Primorske Banske Uprave, kod kojih su pothvati »Mosoraš« uvijek nailazili na razumijevanje i potporu.

Zatim drug Albert Seitz izvješće o društvenom radu u g. 1932.: Utješljiva je pojava, da unatoč teškoj prirodnoj krizi broj izleta, i ukupni broj učesnika nije opao, već naprotiv porastao. Provelo se ukupno 50 tura, i to 37 jednodnevnih, 7 dvodnevnih, a 6 višednevnih; prevalilo se oko 1340 km pretežno gorovitog terena, a učestvovanje bilo veliko: 1120 drugova. Bile su posjećene ove planine: Mosor (25 puta), Velebit i Kozjak (po 3 puta), Biokovo (2 puta), Crni Krug, Krug planina, Veliki Cincar, Orjen (po 1 put) i t. d. Najvažniji su usponi bili: Veliki Kabal (1340 m) i Kozjak (1317 m) na Mosoru, Sv. Jure na Biokovu (1763 m), vrh Orjena (1895 m), vrh Cincara (2006 m), Alančić (1612 m), Vaganski Vrh u Južnom Velebitu (1758 m); osim ovih razni vrhovi slovenačkih i austrijskih Alpi. U kolo-vozu za najveće žege mogao je »Mosor« zabilježiti lijep rekord ustrajnosti kod izleta na Orjen i Južni Velebit. Na potonjoj turi uspjelo je nekolicini drugova prodrijeti iz Starigrada preko Paklenice na Vaganski vrh, odatle na Stirovac (1590 m), pa preko Buljme (1617 m) na Veliko Rujno sa silazom pod večer opet u Starograd, te su u jednom danu planinarili punih 15 sati po teškom terenu i pri najvišoj ljetnoj temperaturi. Ovakova planinarska aktivnost može da bude na diku i većim društvima. Sve su se ture proveli u najboljem redu, uz uzornu organizaciju, bez ikojih nezgoda, a za sve to treba da se zahvali organizatorskom duhu, predanosti i požrtvovnosti druga Šime Kaline, pročelnika turističke sekcije. Kako se vidi, »Mosor« je u punom usponu u glavnom dijelu društvenog rada, a može se reći, da bi pri boljim objektivnim prilikama bio uspjeh veći za kakovih 40—50%. Sada se rad vrši kroz cijelu godinu, pa dok se prije ljeti mirovalo, sada se izvode izleti, a u vrijeme poklada drže se predavanja. Karakteristika društvenog planinarenja jesu veće skupine, zajednički izleti. Ma da je individualnost članova temperamentna, vlada na turama uz savršenu organizaciju uzorna disciplina, što je znak, da svak spontano potčinja sebe cjelini i etički shvaća zajednicu. To je nenametnuta disciplina, autodisciplina, kakva i dolikuje planinarima. — O

novoj godini ponovo se ustrojila putna blagajna, čime se ostvarila turistička sekcija sa članovima, fondom i forumom pod vodstvom druga Margetića i drugarice Ferlanove.

Dom na Ljuvaču i Vranjača bili su prilično posjećivani, premda zbog krize nije bilo stranaca kao prošlih godina. Ali dok je Vranjača ljeti imala više posjetnika, Dom je naprotiv u to vrijeme bio najslabije posjećivan uza sve to, što je podignuta veranda. To nije nastalo toliko zbog žage, već što nije bilo prevoznog sredstva u zgodno i prikladno vrijeme. Sada se radi na tom, da se uredi fakultativan prevoz putnika do Gornjeg Sitna. — Prosvjetna sekcija priredila je 10 predavanja s ukupno oko 300 slušalaca. Teme su bile ove: Atlantida i Planinarski muzej u Münchenu (drug Dr. Rubić); Geološka zoogeografija, Velikom Paklenicom na Vaganski Vrh i Mineralni i bilinski otrovi (3), drug predsjednik Girometta; Biljke, razarači naše obale (2) (drug Dr. Ercegović); Ideologija planinarstva (drug E. Bognolo); Općenito o zmijama (drug R. Barki). U nakladi podružnice izdana je odlična orientaciona karta vremenskih udaljenosti po Mosoru i Kozjaku, što ju je izveo drug Vojislav Rubin po napucima predsjednika. Izdano je par brošura, napisano više stručnih članaka, prikaza i opisa za društveno glasilo »Hrv. Planinar«, »Novo Doba« i »Jadransku Poštu«. U prosvjetno stremljenje spada i podignuće prve visinske meteorološke stanice kraj Planinarskog Doma na Ljuvaču. Aparate ustupila je meteorološka centrala za vazduhoplovstvo u Splitu, kojoj društvena uprava i ovom zgodom srdačno blagodari. — Četvrtkom držali se stalni članski sastanci, na kojima se raspravljalo o svim važnijim pitanjima društvene djelatnosti. Neki su se drugovi iskazali u prikupljanju novih članova i propagandi za planinarenje. Kretanje članova u g. 1932. bilo je ovo: 31. XII. 1931. društvo je imalo 283 člana, tokom prošle godine otpada 73 člana, a pridošlo 40 novih, te je stanje članstva na koncu godine iskazivalo brojku od 250 članova. Drug Slobodnjak, koji je u jesen g. 1931. optiran za II. blagajnika, prikuplja članarinu nesobičnim marom, točnošću i energijom, a drug Machiedo kao I. blagajnik vodi društvene registre stručno i pregledno, te je finansijskoj kontroli uvelike olakšan rad. — I omladini se posvetilo dovoljno pažnje, pa ima nade, da će se osnovati Omladinska sekcija. Podmladak je naš nasljednik — tu činjenicu ne smijemo izgubiti s vida. — Preplatnika na odlični časopis »Hrv. Planinar« bilo je samo 13, dok ih je ranijih godina bilo oko 30. Drug Mallig prikupio je u ovoj godini 7 novih, te ih do skupštine ima 20.

SUMSKA SEKCIJA, koja je za naše gole planine možda najvažnija, s velikom je ljubavlju prionula uz posao pošumljivanja i nastojala probuditi svijest o njegovanju i čuvanju šume kod okolnih seljaka priređivanjem propagandističkih šumskih dana, te je prošlogodišnji na 6. XI. uspio bolje od svih dosadašnjih. Na toj najznačajnijoj društvenoj priređbi učestvovalo je oko 30 lica. To je utješan znak, da zdrava misao nailazi na odziv i da rad ipak kreće na bolje. Osobito priznanje ide druga ing. Drašića, pod čijim vodstvom ova sekcija radi. Društvena je akcija na ovom polju usredotočena oko Vranjače i naročito na Ljuvaču. Ovdje je s pomoću zauzetih šumskih vlasti zasadeno oko 100.000 zdravih stabalaca. U prošloj godini pošumljena je vidilica povrh doma, a usto se zasadilo dosta voćaka i raznih šumskih sadnica. Pojedini drugovi, koji imaju osobitu ljubav za stvar, rade kroz čitavu godinu oko nasada i vode brigu, da ih očuvaju i zaštite. Goruća je želja »Mosoraš«, da Ljuvač, koji je sada još pust i gol, pretvore u divnu oazu, e da bude jasna opomena seljacima, koji ih sada još ne shvaćaju, ali će ih jamačno shvatiti, kad vide povoljne rezultate ovakvog rada. »Mosor« međutim nastavlja taj rad, jer je uvjeren, da je uzoran primjer najbolja propovijed. Planinari su,

uostalom, kako reče planinarski ideolog g. Dr. Krajač u jednom članku u »Hrv. Planinaru«, najbolji suradnici i saveznici šumarskih vlasti, te je »Mosor« zahvalan šumskoj upravi na svakovom pravilnom shvaćanju.

FOTO-SEKCIJA bila je aktivna na svim izletima, te je na samom šumskom danu snimljeno oko 200 motiva. Od brojnih planinarsko-naučnih snimaka najznačajnije su one sa Velikog Cincara, Orjena i Južnoj Velebitu. Snimke se redovno izlažu u društvenim ormarićima na javnom mjestu. Foto-sekcija okitila je društveni dom na Ljuvaču brojnim krasnim slikama, kojima je svrha, da posjetiocima Doma razotkriju čare i ljepote naših dolova, gora i planina.

SEKCIJA ZA MARKACIJE izvela je oznake na stazi: Gornje Siptno—Dom, preko Peričića; zatim Dom—Jama Gajna i Dubrava—Dom, a usto obnovila neke markacije po glavnom hrptu Mosora.

SEKCIJA HUMANITARNA ZA POMOĆ SELIMA bila je u prošloj godini velike bijede i stradanja jako potrebita, ali sredstva nisu bila dovoljna za širu uspješnu akciju. Ipak je sekacija nastojanjem pročelnice, drugarice Vinke Bulićeve, od siječnja do svibnja u prošloj godini poduzela 4 pohoda u dalmatinsku Zagoru i pružila pomoć u hrani, rubenini i cdjeći 460 zagorskih obitelji i pomogla ukupno 2.265 sirotinje. O Božiću je bilo obdareno pedesetak seoske djece toplim odijelima.

Na koncu tajnik iznosi neke kritičke primjedbe i želje. Sekcije su relativno dobro funkcionalne, ali bi imale težiti za boljom organizacijom rada, da postanu žive stanice društvenog organizma. Trebalo bi ih organski grupisati i dati im više samostalnosti i poleta, a napose treba da se posveti više pažnje sitnom radu uopće, koji je temelj svega. Valjalo bi za sekciiju markacionu naći podesno lice, koje bi joj bilo stožer i nosilac, a za speleološku sekciiju privući par omladinaca, koji bi silazili u jame, pa s vremenom osnovati i skijašku sekciiju, jer se za zimski sport pokazuje živ interes. Treba misliti i na osnutak muzičke sekciije, jer se na skupnim izletima osjeća potreba glazbe i pjesme. — Planinarstvo uz svoj posebni zadatak planinarenja ima i druge važne ciljeve i zadatke. Ono nije manija osvajanja vrha za vrhom; to nije svrha pravog planinarstva, a najmanje našega pokreta. Naši planinari moraju težiti, da obrađuju i druge dobre strane planinarstva. Prava planinarska svijest nije još potpuno pronikla naše redove, što se na žalost opaža na slabom posjećivanju predavanja i malom odzivu članova na pretplatu društvenog glasila »Hrv. Planinara«. Ovo je naša Ahilova peta. Naši drugovi trebat će da ozbiljnije shvate naše kulturne ciljeve i svoju ulogu u planinarskom, eminentno kulturno-socijalnom, pokretu, gdje ili jesu, ili nisu član Nehaj za planinarsku kulturu i društvene priredbe zaslužuje da se naročito pokudi. Ne smije se zaboraviti, da je planinarski pokret u ovim krajevima još uvijek u početnom periodu i da živi tek od konca g. 1925., ma da su pojedinci i ranije planinari. Naš kraj ne obiluje većim centrima, koji obično davaju pregaoce i poklonike prirode, a nisu nam ni objektivne prilike u prilog, jer ljeti imamo nesnosnu žegu, a zimi se često borimo s nevremenom. Sve to planinarama ovih krajeva nameće naročite dužnosti. Dok kod drugih sportova postoji psihološka pobuda utakmice, naš pokret ne poznaje utakmica ni pobjednika ni lovov-vijenaca slave. U koliko postoji utakmica, ona je plemenito natjecanje, tko će u našem neistraženom visogorju otkriti više novih raznih uspona ili dati bolju sliku rijetkih prirodnih čara i krasota. Ne zaboravimo, da je naš pokret — pokret srodnih duša, bez časti, slave i koristi kao malo koji drugi. Ali zato taj pokret odgaja srca, odgaja ustrajnost, energiju, samopouzdanje, oprez i odvažnost; u jednu riječ on je

škola karaktera, koja nam je sada potrebita više nego ikada prije. Malo nas je, pa zato naš pokret na svakoga od nas postavlja najveće zahtjeve. Stoga moramo svi biti požrtvovni i neumorni. Ni najbolji vojskovođe ne vrijede, ako nemaju predanih i oduševljenih vojnika; isto tako ni najbolji naš voda, uz najveću pionirsку požrtvovnost, bez dobrih i dosljednih planinarskih sljedbenika.

Zatim je ekonom Doma Kraljice Marije, drug Šime L. Kalina izvjestio: pristupnina u g. 1932. iznosila je D 2.597.50, t. j. Dom je posjetilo preko 1000 lica; noćarina je donijela D 2.952, t. j. u Domu je noćilo preko 300 posjetnika. Inventar Doma predstavlja vrijednost od D 60.856. Za melioracije oko Doma izdano je D 3.721.75. Prihodi Doma iznosili su D 10.025.65, a rashodi D 8.173.65. — Nato je drug Rudolf Marki iznio izvještaj o poslovanju pećine Vranjače: Društvo je svojski nastojalo, da se ova znamenita prirodna ljepota očuva i popularizuje i da se pristup i silaz učini što zgodnijim. Naprave za električno svjetlo su višeput pregledane i popravljene, te je funkciranje bilo redovito; isto tako je popravljena društvena automobilska cesta, što od državne ceste vodi do otvora pećine. U prošloj godini bilo je 1.250 posjetnika, te je na ulaznini unišlo D 10.570. Troškovi za popravke, gorivo za motor i najam D 6.350.50, a nagrada čuvaru D 2.114, te je ostalo čistih 2.350.—

Blagajnik drug Mirko Makiedo u svom izvješću ističe, da se je u prošloj godini pretežnim dijelom vodila briga oko pošumljenja okoliša Doma, izgradnje i unutrašnjeg uređenja verande za gorsko sunčanje. Blagajna je zajedno sa saldom iz pretprošle godine imala primitak Din 88.846.73; a izdatak u razne svrhe D 81.065.40, te je na koncu g. 1932. saldo iznosio D 7.781.33. Za Dom na Mosoru društvo je primilo od Banske Uprave obilat doprinos od D 29.500. Izdaci na račun Doma premašili su za D 23.669.40, te su iznosili D 57.791.25. Za gradnju verande utrošeno je oko D 30.000. Članarina, hvala neumornom nastojanju druga G. Slobodnjaka dosegla je zamjernu visinu od D 21.455. Razglednice Vranjače donijele su D 600. Sportski klub »Hajduk« dao je pripomoći od D 2.000 za pošumljenje okoliša Doma.

Drug E. Bognolo podnio je izvještaj nadzornog odbora, pa budući je ovaj pronašao i blagajničko poslovanje u redu, predložio je odrješnicu upravnom odboru. — Izvještaje je skupština primila bez prigovora na znanje te je odboru dana formalna odrješnica. — Na prijedlog druga S. I. Sinovčića novi je odbor sastavljen ovako: predsjednik prof. M. Girometta, potpredsjednik Dr. M. Abramčić, tajnik I. A. Seitz, tajnik II. Š. L. Kalina, blagajnik I. M. Makiedo, blagajnik II. Gj. Slobodnjak, ekonom Doma Š. L. Kalina, ekonom pećine Vranjače R. Marki, bibliotekar i zapisničar Boris Regner; društveni arhivar Ljubica Varenina, društveni liječnik Dr. Mijo Čulić; pročelnici izletne i speleološke sekcije A. Margetić, sekcije za markiranje B. Regner, šumske i hortikultурne I. Draščić, foto-sekcije kap. I. Gatin, sekcije za pomaganje sela Vinka Bulić, prosvjetne sekcije Dr. I. Rubić; nadzorni odbor: E. Bognolo, N. Čakarun i Dr. Miljenko Marović. Na predlog druga Margetića zaključuje se pripomoći od D 2.000 izletnoj sekciji, koja je organizirala putnu blagajnu. Na predlog druga E. Bognolo jednoglasno se izrazuje zahvalnost drugovima blagajnicima Makiedu i Gjuri Slobodnjaku i drugu Š. Kalini ekonomu Doma Kraljice Marije kao najzaslužnijim prošlogodišnjim funkcionarima. Predsjednik na koncu pozdravlja bivšeg bana g. Dra. Tartagliu kao najvećeg prijatelja »Mosora«.

H. P. D. PODRUŽNICA »KAMENJAK« U RABU držala je 4. III. o. g. svoju I. glavnu godišnju skupštinu, koju je otvorio predsjednik g. Dr. Niko Buja s pozdravnim govorom i priopćio brzjavni pozdrav društvene matice iz Zagreba,

koji skupština prima sa zadovoljstvom i zaključuje, da se pošalje otpozdrav. — Tajnik g. Dr. Marijan Tomašić u svom izvješću daje ovu sliku o društvenom radu: »Kamenjak«, osnovan od prijatelja prirode na Rabu u lipnju prošle godine, u ovom je kratkom razdoblju razvio svestranu planinarsku i turističku djelatnost. Već nakon nekoliko mjeseci rada uspjelo mu je izgraditi vrlo potrebnu turističku stazu na najviši vrh na otoku Rabu, na Kamenjak (408 m). Društvo je provelo markaciju puta od Raba preko Kampora kod samostana Sv. Eufemije u krasnú šumu Dundo, koja je uređena kao prirodni perivoj, i dalje kroz šumu sve do zaljeva Sv. Kristofora. Pročelnik foto-sekcije »Kamenjaka« M. Maroević složio je od svojih lijepih fotografija prirodnih krasota Raba čitav niz od 168 slika i izradio diapositive. Za ove slike grada i otoka Raba složili su članovi »Kamenjaka« O. Rade i Dr. Tomašić prikladno predavanje. Vrlo uspjelo predavanje uz projekciju ovih slika održano je u gradu Rabu i na poziv H. P. D. podružnice »Velebit« na Sušaku u Zametu na Kastavštini. Tom prilikom posjetili su članovi »Kamenjaka« izvor Rječine i grad Kastav, u kojem su položili na spomenik Kralja Petra lijep vijenac iz rabskog lovora. Društvo će ponoviti to predavanje uz projekciju biranih slika i za vrijeme kupališne sezone u našem i u stranim jezicima, da i na taj način upozori kupališne goste na vanredne krasote grada i otoka Raba kao i na brojna izletišta na otoku. Izletišta uredit će se postepeno, a naročito je sada potrebno izraditi potrebne turističke staze do tih izletišta.

Postepeno pristupaju društvu novi članovi tako, da ih do dana skupštine ima 35. Na »Hrvatski Planinar« preplaćena su 4 člana; poradit će se za novo članstvo i za nove pretplatnike. — U prošloj godini priređeno je 19 zajedničkih izleta sa oko 510 učesnika, i to 17 na otoku Rabu (u šumu Dundo 4, Kamenjak 5, Sv. Eufemija, Sv. Damjan, Gonar-Supetarska draga, poluotok Lopar, istočna obala Raba, Barbat-Kaštel, otoci Goli — Sv. Grgur, zaljev Krištofor — Kampor po 1 izlet; a dva puta se članovi popeše i na gordi Velebit, da s visina od preko 1.600 m uživaju čaroban pogled na svoj Rab, grad i otok i ostalo naše brojno otoče i more. Osim predavanja u gradu Rabu držali su O. Stjepan Rade poučno predavanje na ruševinama Sv. Damjana i Ing. August Horvat na Kamenjaku stručno predavanje o pošumljivanju krša. Svečano otvorenje turističke staze na Kamenjaku bilo je 6. XI. 1932., a jesenski dan pošumljivanja na istom brdu 18. XII. Sastanci su se redovito održavali svakog četvrtka.

Program budućeg rada utvrđen je ovim točkama: sakupljanje novih članova, markiranje staza na otoku, izradivanje orientacijske table za grad Rab i posebne za otok Rab, koje će se izvjesiti na vidnom mjestu u gradu Rabu; uređenje zajedničkih planinarskih ležaja u Rabu u Loparu, sakupljanje narodnih imena za novu kartu otoka Raba (1 : 25.000), pripremanje foto-izložbe o Rabu, sastav knjižice »Rab 100 izleta«, priređivanje stalnih izleta po otoku Rabu i na Velebit, istraživanje spilja na otoku, održavanje šumskih dana u svrhu pošumljivanja, uređenje vrha Kamenjaka, staze i piramide u šumi Dundo, pribavljanje pogodnosti članstvu H. P. D-u u turističkim radnjama na Rabu, koje su već dosad posredstvom »Kamenjaka« dali mnogi vlasnici hotela i restauracija. Isto je tako »Kamenjak« sakupio nekoliko oglasa za brošuru g. Ing. A. Premužića o Rabu. Skupština jednoglasno prima na znanje tajnikov izvještaj i odobrava program budućeg rada. Blagajnik g. I. Kvadranti izvješće: Stanje blagajne 31. XII. 1932.: Din 530; tokom godine poslano matici Din 349. Članovi se pozivaju, da točno uplaćuju članarinu. Na prijedlog nadzornog odbora upravnom se odboru podijeljuje odrješnica, a nato je izabran ovaj odbor: predsjednik Dr. Niko Bujas, tajnik Dr. Marijan Tomašić, blagajnik Josip Kvadranti; odbornici: Ing. August

Horvat, Miro Marsević, Josip Zagorac, Pavao Manester; nadzorni odbor: Franjo Tasch, Mr. Ph. Josip Usmiani, Lujo Polak.

Pročelnik fotosekcije javlja, da će se držati foto-tečaj sa predavanjima i praktičnim vježbama. Jednoglasno se primaju novi članovi Dr. Ivo Marković i Ing. Boris Sevcov. Iza toga se pretresalo pitanje pošumljivanja na Kamenjaku, gdje je već zasađen drvored crnika od vrela Živa voda sve do vidilice uza stazu na svakih 8 metara po jedno stabalce.

H. P. D. PODR. »JELEN« U GEROVU držala je 22. I. o. g. svoju glavnu godišnju skupštinu, na kojoj je podnesen izvještaj o društvenom radu i stanju blagajne. Društvo ima 20 redovitih članova; pristupila su 4, a istupio 1, dakle 3 više nego u prošloj godini. Zajednička su izleta priredjena 3: 2 na Risnjak i 1 na izvor Kupe; osim toga bilo je više pojedinačnih i manjih izleta. Označeni su ovi putovi: na Sniježnik preko Srebrnih Vrata (stari Frankopanski put, vrlo zanimljiv), na izvor Kupe sa tri strane, na Risnjak sa Lasca i na Jelenc. Društvo je poslalo matici H. P. D-a D 1.000 kao prinos za gradnju planinarske kuće na Risnjaku. Društvena gotovina iznosi D 379.65. Izvještaj društvene uprave i onaj blagajnika g. A. Janeša primaju se na znanje, te se podijeljuje odrješnica odboru. U novo izabrani upravni odbor ušao je kao predsjednik dosadašnji tajnik g. Anton Ožbolt, nadlugar i kao tajnik g. Milan Wolf, nadlugar, a za blagajnika ponovo je izabran g. Anton Janeš, podšumar. Za članove upravnog odbora izabrani su gg. Stjepan Šoštaric, Mirko Lipovac i Blaž Pajnić. — Na prijedlog predsjednika g. Ožbolta skupština zaključuje, da se ima pod nadzorom predsjednika urediti put od vode ispod Risnjaka na jugozapadnoj strani do nove planinarske kuće na Risnjaku, da se tako olakša slabijim planinarima s te strane uspon do kuće i na vrh Risnjaka. Tom prigodom valja da se izvor pod stijenom Risnjaka uredi tako, da bude voda čista i pitka. Za popravak i uređenje toga puta i izvora bio bi potreban iznos od D 600, u koju bi svrhu podružnica dala polovicu, a za namirenje druge polovice ima se zamoliti potpora od matice. Na koncu prima se predlog predsjednika, da članovi nastoje životom propagandom pribaviti društvu što veći broj novih članova u svim mjestima ovog krasnog planinskog kraja.

H. P. D. PODRUŽNICA »GVOZD« U SISKU držala je 24. II. o. g. svoju 7. glavnu godišnju skupštinu pod predsjedanjem g. Viktora Borovečkoga. Tajnik gđica Anka Lulić izvješće o društvenom radu u prošloj godini: Društvo je imalo 115 članova; koncem 1931. brojilo je 93, a pristupila su 22. Na »Hrvatski Planinar« pretplaćena su 4 člana. Priređeno je 26 zajedničkih izleta sa 243 učesnika, i to 10 izleta preko Zagreba na Sljeme, nadalje po 2 u Hrastovici-Pećko Jezero — Cepeliš, Prijedor i u Banja Luku, po 1 na Cerinski Vir — Japetić, u Čakovec, Split, Sjev. Velebit, Ravnou Goru — Trakošćan, Sv. Duh, Bos. Novi, Celje — Hum, Kostajnicu, Sunju. — Ski sekacija, koja broji 17 članova, otkrila je idealno skijalište u Kraljevčanima kod Petrinje, te je pokazala vrlo lijep uspjeh. Društveni paviljon i vidikovac na Viktorovcu u dobrom su stanju, te je 8. IX. 1932. priređena uspjela društvena zabava. Dne 15. III. priređeno je prikazivanje filma g. Dra Gušića »Durmitor« s dobrim uspjehom. Iz izvješća blagajnika g. Josipa Novaka se razabire, da je društvo u prošloj godini dalo matici prinos od Din 1.000 za gradnju kuće na Risnjaku, što sa prinosom od Din 3.000 iz g. 1931. iznosi Din 4.000 za istu svrhu. Matici je na račun poslano Din 1.628.33. Sada društvo ima ovu gotovinu: uložak u Pošt. štedionici Din 800, u blagajni Din 439.36. Starom je odboru podijeljena odrješnica te je izabran novi odbor: predsjednik Viktor Borovečki, tajnik Franjo Alter, blagajnik Josip Novak; odbornici: Anka Uzelac, Anka Lulić, Vlado Zulechner, Josip Perković i Antun Draksler.

DR. GJURO JANEKOVIĆ

ZAGREB

NA PLANINE!

Planine nas zovu — ti oltari sveti;
S podnožja im magla u visine leti;
Vrhunci im gore u odrazu zore,
Dok im tama skriva duboke ponore.

Ustajte se čili, tvrdi planinari,
Prvim suncem eno ledenjak krvari,
A po dolu hladnom još se sumrak vuče,
Na stoljetnom boru gluhan tetrijeb tuče.

Sva je šuma siva, rosom prelivena,
Tamo se crveni malina medena,
I sav zrak miriše od gorskih ciklama,
Težak miris smole širi se sa grana.

Sive, sure stijene u nebo prkose,
U duboku plavet čelo svoje dižu,
Okupane suncem kao rubin gore;
Dušu nam i srce do neba podižu.

Uspeti se na njih, — do na vrh vrhunca,
Udahnuti zraka, napiti se sunca,
Osjetit slobodu — to najveće blago,
Zagrliti dušom to kamenje drago!

Tu je domovina — tu je sreća vaša,
Ona skrbno čuva sva svetišta naša;
Te planine divne, to je oltar njini,
Svet je nama svaki ovaj kamen sinji.

Iza sura kama u suncu se žari
Rododendron divni, domaćina stari,
Što nam resi pute na strmome visu,
Svi cvjetovi vrta njemu ravnici nisu.

Eno na kamenu, vrhu onih skala,
Encijan plavetni diže se sa tala;
Mali njegov cvjetić divno se prelijeva,
Duginu modrinu svu u sebe slijeva.

Eno — murka rujna, tam' triglavska ruža;
Tamo klekovina po tlima se pruža,
Krijuć se za stijenje niska i žilava
Planinaru često pomoćnica prava.

Visoko, još više popet se je nama,
Gdje već ništa nema osim surog kama!
Tamo nas na stijeni pozdravlja visoko
Zvjezdica snježana, mameć naše oko.

Ti si, runoliste, ures naših gora,
Ono što Jadranu plavetilo mora;
To je sveti cvijetak, to je zvijezda dana;
Biser ponajčišći planinskog derđana!

Očice su njegve ko briljanti mali,
Po lišču mu mašci sivi popadali;
A sred ove zelen-boje sinje
Latice se bijele kao mlado inje.

Priroda mu dala — pa bundicu ima,
Na visini onoj tukla bi ga zima;
Sad skinite klobuk i pozdravite zvijezdu:
»Rasti dalje sretno na vrletnom gnijezdu!«

Ali za čas, gledaj, ko aveti nagle,
Nagnale odasvud hladne, vlažne magle;
Sakrivaju nebo, sakrivaju sunce,
Pritisle dolinu, zastrle vrhunce ...

Sad iz tame sjeknu ljubičasto svjetlo,
— Tu na ovom visu gromu je podrijetla —
I planinom prosu orljavinu strašnu,
Gora gori vraća jeku tu užasnu.

Stoji tutanj strašni ko na sudnjem danu,
Planinar sad liči junaku neznanu,
Tu ga tuče vjetar, tu ga kiša šiba,
Tu se u planini lako sad pogiba.

Bura sad nasrće i maglu pomete,
Kao kad se djeca pred vukom razlete,
Solika u lice — kao staklo suho,
Tu je sad za pomoć svako uho gluho.

Treba da se boriš s elementom krutim,
U pas da se hvataš s dušaminom ljutim;
Samo koj u borbu daje svoje grudi,
Vrijedi da ga štuju svi pošteni ljudi.

To kraljevsko sunce vaše čelo resi,
Kad izdržat znate, sve, što vam se desi;
To je borbi pravoj najljepše priznanje,
Planinarskom srcu najveće imanje!

Uspesmo se eto do samog vrhunca,
Prokislo tijelo griju zraci sunca,
A u nama srce zamire od milja,
Oko nam presretno suza blagosilja.

Svud oko puca vidik u sve strane,
Planine pod nama znane i neznane;
U grudima nešto — toplo, ko da jeca,
A u oku duga; nogu ko da kleca

To su sveti časi tih oltara svetih,
To je nama plača muka svih podnijetih,
To je zašt' planinar živi čase svoje —
Ljubite i štujte te planine svoje!

MIRKO KOVAČIĆ

ZAGREB

NA VEZUVU

Naši planinari imaju i kod kuće, u Jugoslaviji, pitomih i divljih, ošumljenih i golih pa i snjegom išaranih brda, koja marljivo polaze, da se dive veličanstvu prirode i da se krijeve svježim gorskim zrakom, ali one smjelije i otpornije vuče srce i dalje, onamo na Dachstein, na Gross-Glockner i Gross-Venediger, na Jungfrau, Monte Rosu i Matterhorn, a bit će, da mnogome srce jače zaigra, kad čita o vulkanima i posve je sigurno, da ih srce vuče i na vulkanska brda, na dimnjake tajanstvene tvornice u unutrašnjosti naše Zemlje, gdje je vječna vatra, gdje je po vjerovanju starih Grka i Rimljana bila kovačnica Kiplopa i boga vatre Hefaista ili Vulkana. Te je vjere starih Grka i Rimljana nestalo, ali su ostale kovačnice i dim, što vječito izlazi iz njih, te svjedoči o djelatnosti u unutrašnjosti naše Zemlje.

Mene je srce povuklo na Vezuv, na najpoznatiji i najbliži evropski vulkan, koji je u drevnoj davnini pokopao hiljade ljudi i čitave gradove, gdje se i danas vari smrt bićima na površini zemlje.

Ne privlači Vezuv ni svojom visinom ni svojom strminom, nego zasebnim svojim čarom: sa svojom vatrom i pepelom, dimom i lavom i s razornim djelovanjem svojim, kako svjedoče iskopine grada Pompeja i Herkulana.

Poznata ona krilatica: »Vedi Napoli e poi muori« nije toliko proširena zbog samog Napulja, već zbog prekrasne okolice. Položaj je Napulja, istina, čaroban, ima vrlo lijepih ulica s bogatim izložima, najmoderne i ukusno uredenu obalu Santa Lucia ili Riviera di Chiaia s parkom, ali nutrašnjost grada s uskim ulicama, visokim kućama crnih zidova, zaglušnom vikom i nečistoćom, nikako ne djeluje ugodno na stranca. Na ulici peru rublje, bacaju smeće, koje ostaje po više dana šireći neugodan zadah; koze gone ulicama, gdje ih žene kupujući mlijeko muzu; u samom gradu drže krave, koje se muzu pred kupcima mlijeka, to su »vaccherie«. Tako je barem bilo još godine 1926. i teško vjerujem, da su danas ti poroci uklonjeni.

Napulju daje čarobnost Napuljski zaliv protkan bijelim gradovima i selima, pa onda zeleni poluotok Sorrento, otoci Capri, Ischia i Procida, a nada sve čunasti Vezuv, koji se vječito dimi. Ako je sramota biti u Rimu, a ne vidjeti pape, onda je za planinara veća sramota biti u Napulju a ne popeti se na Vezuv. I držeći se toga popeo sam se početkom mjeseca prosinca na Vezuv svladavši prije toga sve umišljene i zbiljske zapreke.

Najprije sam tri dana čekao u Napulju, da se razbiju oblaci i prestane kiša. Koliko sam god čeznuo, da vidim Vezuv, morao sam se zadovoljiti s pogledom samo do polovice visine brda, do Opservatorija. Treći je dan kiša padala do četiri sata popodne. Oko 8 sati uvečer opazim zvijezde i odmah se uzmem spremati, da sutra dan prvim vlakom krenem do mjesta Pugliano na podnožju Vezuva, odakle je najbliži put na vrh i odakle vodi električna željeznička uspinjača gotovo do kratera.

Priznajem, da sam te noći nemirno spavao, nešto od uzbudjenja a više od nekoga straha, neizvjesnosti i nesigurnosti, što se radalo u meni zbog različnoga naklapanja a i pisanja Bedekera o usponu na Vezuv. Bedeker preporučuje, da muškarci mogu na Vezuv pješke, ali u društvu, a ja sam sâm samcat. Pored toga sam baš onih dana čitao u talijanskim novinama, da je nadjen jedan momak ubijen u jednoj guduri Vezuva.

Svu moju nesigurnost i strah razbio je jedan domaći svećenik, s kojim sam se vozio od Napulja do Pugliana. On me lijepo uputio, da od Pugliana vodi dobra cesta do Opservatorija, gdje je i postaja karabinijera (žandara) pa da je prema tome put posve siguran, a dalje da uzmem vodiča, jer da bi mogao »sbagliare«, zahutati. Kako ću »sbagliare«, kad vidim, da je put do vrha jasan kao na dlanu! I da sam prije gdjegod čitao ili da mi je tko pričao, da put u drugoj polovici brda vodi pokraj željezničke pruge i da se jednak vidi vrh Vezuva, prišedio bih bio sebi i strah i brigu.

Da se i kojem drugom našem planinaru, koga put nanese ovamo, ne desi jednak, opisat ću ovdje put do kraćera u kratko ali vjerno, što će moći poslužiti kao siguran putokaz svakom našem posjetiocu Vezuva, koji kao planinar ne će da izda stotine dinara za željeznicu i uspinjaču na vrh Vezuva.

Iz Napulja do Pugliana, na podnožju Vezuva, kreće željeznička svaki sat počevši od 6 sati ujutro. Sišavši u Puglianu s vlaka, krene se lijevo uz prugu i sa kojih dvadesetak koračaja dode se na trg, gdje je crkva »Sta Maria a Pugliano«. S desne strane crkve vodi lijepa kamenom opločena cesta »Via Somma«, sve do polovine Vezuva, do Osservatorio di Eremo. Cesta vodi ispočetka između kuća, vrtova i vinoograda, a dalje kroz okamenjenu lavu. Duž ceste su i brzojavni stupovi sve do Opservatorija. Kada se brzojavni stupovi odmaknu od ceste tražeći najkraći put, skrene se lijevo kroz jednu baštu i za jedan se sat uza stupove dode od Pugliana do Opservatorija. Pokraj Opservatorija je jedna gostionica, stanica električne željeznice, postaja karabinjerska i hotel Eremo, koji mora da je vrlo skup, jer se od mene tražilo za bocu mineralne vode 8 lira i 20 centesima. Tu se prodaje i vino »lacrime Cristi«, suze Kristove, ali tako skupo, da lako dode do suza. To vino raste na pristrancima Vezuva. Kad ga ispiješ samo četvrt litre, već se zacrvene uši.

Od Opservatorija se dalje ide posve udobno i s neznatnim usponom pokraj električne željeznice do njegina završetka, gdje je nastavlja uspinjača, koja dalje puze gotovo do vrha Vezuva. Temelji stupova uspinjače od bijela su kamena te se vide iz Napulja i iz čitavog Napuljskog zaliva, jer je gornja polovina brda potpuno gola. Da i nema nikakva puta, ne možeš zahutati, kad se sve lijepo vidi.

Pješački put vodi tik uspinjače s lijeve strane sve do završne njene stанице.

Foto: August Frajtić, član Fotokluba, Zagreb
POSLIJE VEČERNJICE U REMETAMA.

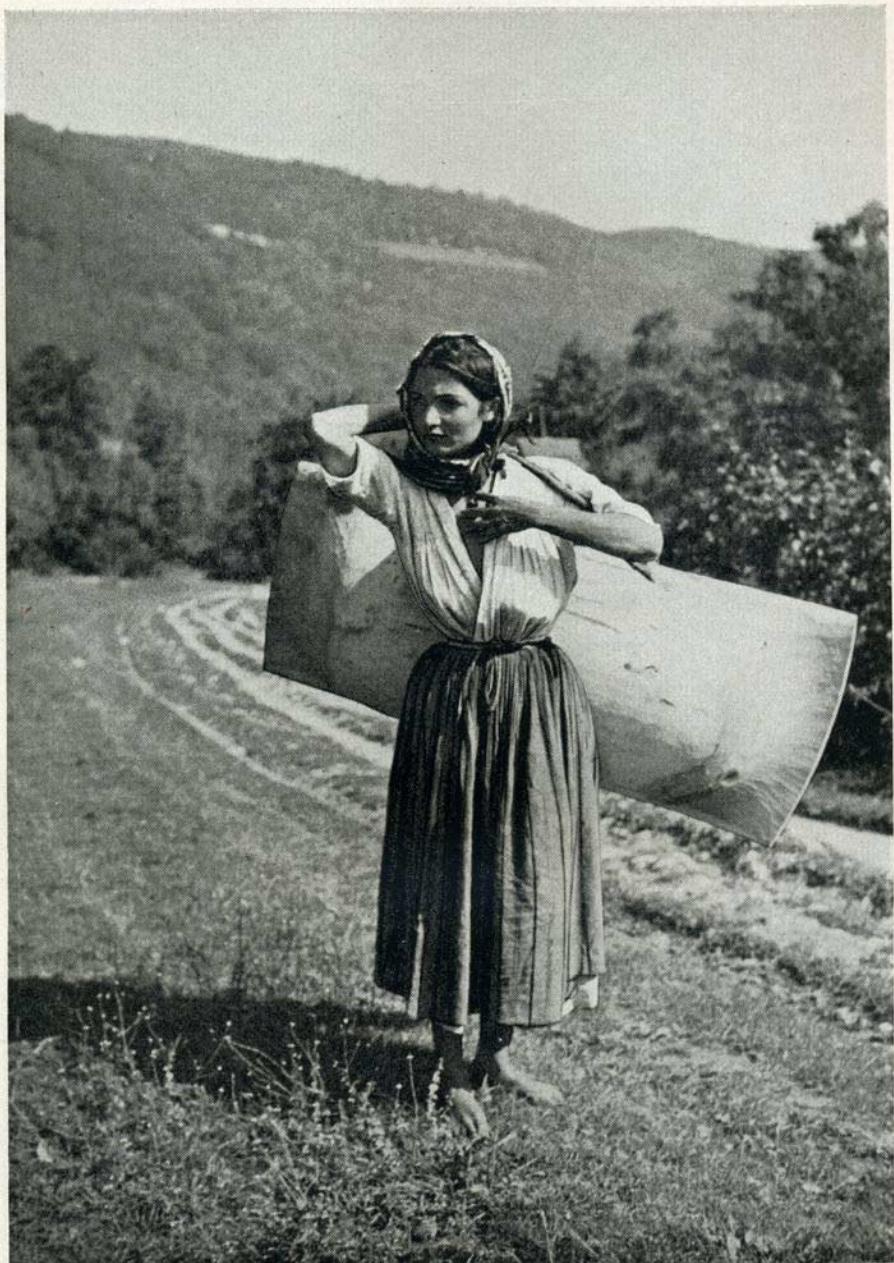

Foto: August Frajtić, član Fotokluba, Zagreb
KORITARKA NA PUTU U ZAGREB.

Put je, istina, strm, ali su mnogi kratki zavoji. Uspon otečava sitan pjesak ili bolje: šljunak, kao onaj što je na Kleku nešto prije same glavice ili onaj ispod Maloga Triglava blizu Aleksandrove koće. Može se i stubama uspinjače bez ikakve pogibli, ali je taj put teži, jer su stube odviše visoke te umaraju. Od Pugliana do Opservatorija trebao sam dobar jedan sat, a od Opservatorija do završne stanice uspinjače jedan i pol sata, dakle u svemu dva i pol sata bez većeg napora i umornosti.

Od stanice uspinjače ne smiješ dalje sâm, jer je to »zona pericolosa«. U istinu nema tu nikakve pogibli, već se radi o doprinosu općini Resina i o davanju napojnice, mancie, vodičima, koje oni zovu »guida«, a prilijepe se čovjeku kao gnjida.

Do ruba kratera vodi od stanice širok i ravan put, gotovo šetaliste, mimo malu zgradu novog Opservatorija i za pet minuta stojiš pred užasnim veličanstvom vulkana, koji dimi, tutnji i sopći kao željeznički parni stroj, kad ne može da krene. Ni tim najlakšim bezopasnim putem ne smiješ sam, već moraš platiti za vodiča 5 lira, a pored toga mu moraš dati i napojnicu. Drugi ti pod silom turi u ruke komadić lave i sumpora, što opet moraš dobro nagraditi.

Do samoga otvora, otkud se dimi, ne možeš. Tko plati 25 lira, može se spustiti niza stijenu staroga kratera, da prisluškuje tutnjavi u vulkanu, ali ovaj put je to bilo nepotrebno, jer se jaka tutnjava čula daleko zbog jače djelatnosti vulkana u povodu mnogih kiša. Oko centralnoga čunjia, iz kojega se dimi, vidiš sve žuto od sumpora.

Stojim na rubu staroga kratera, iz koga se izdigao uži, lijepo zaobljeni čunj, a iz njegova otvora izlazi dim i para. Rubovi otvora trepeću, iz daleka se čini, da su mekani kao hladetina, a ne tvrdi kao kora. Noću mora da je prizor još veličanstveniji, jer se vidi, kako suklja ražarena para a i tutnjava se jače čuje, s toga neki i dolaze noću na Vezuv, da u jednu ruku izbjegnu isisavanje »guida«, a u drugu ruku da se dive veličanstvenom prizoru.

Stojim pred tom prirodnom zagonetkom, a mašta mi dočarava strahote, kad se u unutrašnjosti Vezuva ubuni, potrese, i s užasom riga pepeo i vatru, kad raspljavene mase skaču u vis ili se valjaju niz brdo rušeći i pokapajući sve pred sobom, što najslijajnije svjedoče gradovi Pompeji i Herculanium, koje je god. 79. Vezuv zasuo svojim pepelom i lavom, a danas su od najveće česti iskopani.

Vezuv, kao i svaki vulkan, iza svakog jačeg izbacivanja mijenja svoj oblik i visinu. Sad se računa, da je Vezuv visok 1223 m. Posljednje jače izbacivanje bilo je 1872. i 1906. godine. God. 1872. valjala se masa u širini od 1 km, uništavajući šume i vinograde sve do mjestanca S. Sebastian. Tom lavom vodi danas cesta do Opservatorija. Sam Opservatorij ostao je pošteden, jer je na povišenom rebru te se lava valjala s jedne i s druge strane nizbrdo. Za sve vrijeme, dok je taj užas rigao iz utrobe Zemlje, bio je u Opservatoriju ravnatelj Palmieri promatrajući to strašno čudo prirode.

Skraćena lava ima najraznoličnije oblike. Sad je naslaga golema, puna šupljikastog kamena, sad su lijepo zaokružene stepenice, sad opet kao tjesto ili kobasicice, prema tome, kako se lava tekući ohladnjivala i skrućivala. Boje je ponajviše sive te se dade tucati i sjekirom sjeći i pretvarati u plodno tlo.

Lava ne teče uvijek naglo i što je vulkan viši, to je strah od lave manji. Fakto je god. 1886. iz Etne visoke 3.274 m tekla lava prema gradu Nicolosi s početka brzinom od 50 do 60 m na sat. Narod je u zdvojnosti gledajući u oči golemoj pogibli išao u procesiji do mjesta Altarelli, koje je na povišem mjestu, kako i ime svjedoči, i molio se Bogu, da zaustavi lavu. Lava je počela teći 18. svibnja. Biskup iz Katanije rasprostro' je 24. lipnja velo sv Agate kod Altarella, i kad se

27. lipnja lava dovaljala do Altarella, obišla je povijeno to mjesto i u dva kraka tekla dalje prema gradu Nicolosi, gdje se napokon 4. srpnja ohladnjela pred prvim kućama grada. Nicololosi je na visini od 698 m.

God. 1906. bilo je izbacivanje Vezuva neobično jako, te je lava doprla gotovo do mora, do grada Torre Annunziata i uništila jedan dio mjestanca Boscorecasse. I ljudi uza sve to i opet grade kuće na podnožju i pristrancima Vezuva, sade vinograde, živu bezbrižno, i s nekom čežnjom a ne zebnjom pogledavaju na Vezuv, ponosan i silan. Njegova se golemost jače ističe zbog toga, što je osamljen i što se diže odmah od mora, pak je zato i pogled s vrha čarobniji i opsežniji. Pogled se pruža na snijegom pokrite Apenine, na gusto napučenu Campagnu, najplodniji kraj Evrope, na Napulj i Napuljski zaliv, okružen ubavim selima i gradovima na otoke Capri, Ischia i Procida i na nepregledno more Tirensko. Taj mi je pogled bio bogata nagrada za penjanje na vrh, u duši je mojoj ostavio tako jaku i trajnu sliku, da je ništa ne može izbrisati, a sve je išlo glatko i bez većeg npora. U 7 sati sam krenuo pješke iz Pugliana, na vrh sam stigao u 9 i pol, zadržao se gore oko jedan sat i u 12 sati o podne već sam se vratio u Pugliano, gdje sam se uz dobru ribu malo naduđućio hvaljene kapljice »lacrimae Cristi«, a zaveo me na to poetički natpis jedne gostionice:

Al sole, che splende, buon vino si vende.

Venite pronti, pria che tramonti.

(Kod »Sunca«, divno što sjaje, dobro se vince prodaje,
Tu neka svatko se nađe, prije no sunašće zade.)

KNJIGE, ČASOPISI I FILMOVI

CVETIŠĆ VJEKOSLAV: SA PLANINA I GORA. Doživljaj i utisci. Knjiga IV. Zagreb 1933. — Gospodin Vjekoslav Cvetišić izdao je ovoga ljeta i četvrtu knjigu refleksivnih turističkih crtica »Sa planina i gora«. Dakle, opet pregršt putopisa. Znači: Cvetišić ne sustaje. Mnogo putuje, marljivo planinari, rado čavrila s profesionalnim alpinskim vodičima, sigurno se veže na njihova užeta, ne zaboravlja ni naših planina, sakuplja utiske, neumorno piše i tako nas u stalnim vremenskim razmacima dariva svojim planinarskim reminiscencama i doživljajima. Nešto novima, nešto pak i onima starijega datuma, no zgodno skalupljenima u pet štampanih araka maloga formata s obligatnim Krizmanovim omotnim listom, originalnim autorovim fotoreprodukциjama i sve to za — tri banke. Upravo onako, kao i onaj prvi svezak prije nekoliko godina, kad se još dinar nije toliko neodlučno prevrtao u ruci kao danas... Uostalom, merkantilno je naliće ove planinarske kolajne za nas ovdje posve sporednog značenja.

Svakako je planinarsko-literarna fisionomija Cvetišića dovoljno poznata. Analitički presjek bio bi i suvišan. No zato je ta fisionomija uvijek vrlo zanimljiva. Štampana ga je kritika suviše milovala, mazila i obasula superlativnim laškanjima, koja su tako proračunano ispunila posljednje stranice Cvetišićevih knjiga. Konačno, zar je Cvetišić kriv, što ga na primjer stari doktor Tuma uspostreduje s Kugyjem; ili »Obzor« proglašuje »najboljim i najproduktivnijim hrvatskim alpinističkim piscem«. Jednako mora goditi čovjeku, ako ga netko entuzijastički naziva »majstorom stila« (Riječ) i tvrdi, da je »u plastičnom dočaravanju prirode nedostiziv« (Jutarnji list). Dodamo li svemu tomu još veselu konstaticiju, da »od profesora Novotnija do Cvetišića mi jedva imademo jačih propagatora turizma« (opet autorsko pravo pokojne »Riječi«), onda se uistinu ne smijemo čuditi,

što se »eden od najboljših hrvaških planincev in najbrž najboljši med njimi, kar jih suče pero« (Jugoslovan) vrlo dobro snašao na prekomjerno povišenom pijedestalu, naravno izvan zagrebačkih planinarskih društava, s koga nas svake druge godine bezopasno bombarduje svojim zanimljivim i tehnički bespikornim knjižicama.

Hrvatska planinarska književnost nije bogata. Pored svih godišta »Hrvatskog planinara« ona je prilično siromašna. Stoga su razumljive simpatije, kojima dочекujemo svaku novu planinarsku knjigu. Dočekali smo tako i Cvetišićeve putopise »Sa planina i gora«. I eto, što sam u jednoj neštampanoj kritici 1929. god. napisao i samome autoru izravno poslao povodom njegove druge knjige: »Zbirka putopisa »Sa planina i gora« postizava dvoje: u starih planinara nostalgično osvježava ugodne reminiscence, a u onih, koji još nijesu koracali markiranim i nemarkiranim putovima, rađa težnju za upoznavanjem svega onoga, što je u toj knjizi tako vjerno, točno i plastično prikazano. Cvetišićev stil je lak i lijep; pričanje mu teče glatko, ne gubi se u detaljizovanju i čitajući te stranice osjećamo sličnu ugodu, kao kad se nakon napora veranja i mučna hoda umorni i žedni namjerimo na bistro gorsko vrelo...«

A onda na sve to: mlaki tuš. Četvrta me knjiga neprijatno iznenadila. Gotovo bih rekao razočarala i demantovala. Unatoč pohvalnom Cvetišićevu usponu na najviše evropske vrhove. Jer, eto autor lijepih, dobrih i sugestivnih impresija prvih dvaju svezaka mišljaše, da mora jednakim tempom nastaviti pisanjem. Kao da je to lako. Onako nekako po narudžbi, automatski. Međutim, pisati o planinama nije lako. Naprotiv. Reproducirati osjećaje, što ih one u nama evociraju vrlo je teško i takvo nastojanje zahtijeva naročiti dar zapažanja i osobitu sposobnost izražavanja. I kao da je upravo ovo posljednje Cvetišića nekako izdalо. Tako se desilo, da i velika Cvetišićeva kvantitativno-književnička ambicija nije naišla na reproduktivno-kvalitativni ekvivalent, te se nužno i njegov stvaralački dijagram znatno udaljio od svog prvobitnog smjera i osjetljivo spustio ispod nedavne pozitivne literarne kulminacije.

Čini se, da je Cvetišić svoje već rekao, a sadanje mu pripovijedanje sliči jednoličnom pjevanju stare arije s raznim dinamičkim varijacijama. Počeo je da suviše ponavlja samoga sebe. Smetaju i okrnjuju ljepotu stila stereotipne uvodne fraze, koje se u nekim člancima ponavljaju do tri, četiri, pa čak i pet puta (na primjer otrcano već »bilo je...«). Još je fatalnije, kad se jedna sentanca raščinja i razvlači do nemogućnosti i kad se pri tom zaboravi, da se ta ista misao tim istim riječima negdje već rekla. (Dokaz: str. 6 »kad bi visoke gore bile lahko dostižive, ljudi ih ne bi dosizali«; str. 49 »kad bi visoke gore bile lahko dostižne, ljudi ih ne bi dosizali«. Dabome, u oba slučaja »lahko« s uzorno loše interpoliranim »h«). Ipak je po »našega neumornega planinca in priljubljenega pisatelja« (Planinski vestnik) najporaznije, da Risnjak stavlja u Veliku Kapelu (vidi str. 68)! Kad ovakva tvrdnja prođe korekturu i reviziju, onda bi se već moglo govoriti i o neznanju. Pored toga doista je nezgodno često isticanje mnogobrojnih vrlina, koje moraju resiti svakoga, tko želi osvajati visoke planine i svladavati njihove zapreke i opasnosti. Takvo pričanje djeluje ponešto i hvalisavo. A ipak su najveće vrline planinara i alpiniste: skromnost i samozataja.

I nakon svega toga čemu još na tenane govoriti o četvrtoj knjizi »Sa planina i gora«; o njenim sitnijim i krupnijim nedostacima, o nesistematski razvrstanom materijalu, o slikama bez adekvatnog sadržaja, o Cvetišićevoj literarnoj dekadenci i tako dalje. Doduše, poricati Cvetišiću izvjesne planinarsko-književničke vrednote bilo bi presmjelo i neobjektivno, ali od jedne »bezuvjetno profinjene i produhovljene pjesničke prirode« i »do suptilnosti umjetnički izradene duše... koja

ne dopušta da se... maštom toliko zanese, pa čitačima servira neke fantastične nemogućnosti» (Napredak, predagoška i školska smotra) bezuvjetno smijemo i moramo tražiti i očekivati više i bolje, nego li nađosmo u četvrtoj knjizi. Ovako pak ona podsjeća na ispucanu bateriju.

Površni i neupućeni čitalac možda ne će svega toga ni primijetiti, ali nama, koji slobodne časove posvećujemo prirodi i njenim ljepotama, koji našu planinarsku književnost pomno pratimo, nekako je dosta tog jeftinog preradivanja novinskih članaka, kojim smo se pored sve lakoće stila već zasitili. Jer Cvetišićevi su planinarski doživljaji i utisci kao i varavo slatko vino: prvi nam bokal neobično godi, drugi takoder iskapimo do dna, treći nas već omami, a od četvrtog se po-nekad i smuči... Bilo bi u interesu književne reputacije samoga gospodina Cvetišića, da se sada neko vrijeme odmara. Tako otprilike, dokle ga mine književni mamurluk...

Još nekoliko informativnih podataka: Knjiga je štampana kod Zaklade ti-skare »Narodnih novina« u Zagrebu, imade šesnaest fotografija, od kojih samo pet otpada na Jugoslaviju (dvije Julijske Alpe, dvije Biokovo, jedna Mosor, Gorski Kotar — ništa), a sadržaj je slijedeći: Mont Blanc, Reminiscence s Triglava, Noć na Biokovu, Doživljaj na Wisbachhornu, Zapisi s Monte Rose, Planinama Velike Kapele i primorskoga krša (Klek, Tuhobić, Medvedak, Zagradski Vrh, Bura na Obruču, Deset časaka na Risnjaku), Sunčani dan na Mosoru i — Izvaci iz recenzija o trećoj knjizi »Sa planina i Gora«... Ovo posljednje je osobito zanimljivo i — smptomatično...

Vladimir Blašković.

IZ FILMSKOGA SVIJETA. Sava film u Ljubljani izradio je film »Triglavске strmine», dugačak 2.250 m. To je nijemi športski film u 6 činova. Sastavio ga je Jalen Janes, režirao Dešak Ferdo, a glume u njemu: Čop Joža, Potočnik Miha, Marinko Pavle, i Cerar A. Napisi su u državnom jeziku i to latincicom. Prikazivanje filma je dopušteno i mlađeži. Snimke u filmu izradio je Badjura Metod, a plazilačke prizore dr. Stanko Tominšek. U ovom su filmu prikazane ove planine: Martuljek, Triglavskie stijene, Peričnik, Rjavina, Škrlatica, Podi pod Kredaricom, Crni graben, Plemenica, Goli vrh i dr. Prikazivanje nebotičnih stijena isprepleteno je osjećajnim scenama i etičkim refleksijama, kojih treba da se svaki planinar i svaka planinarka drži. U filmu nema lascivnosti, erotika je plemenita i uzvišena. Stoga film djeluje snažno i odgojno. Film nije samo planinarski, nego i etnografski, jer prikazuje život gorštaka pod visokim planinama. Tu se vidi košnja po planinskim košenicama, žetve po visoravni, spremanje žita u »kozovce«, a poslije mučnoga rada i veselo život praznički. Tu je seljak i gospodin, tu je plesa i zabave, tu je molitve i pobožnosti. Svi su momenti planinskog života iscrpljeni, pa se može reći, da je duša slovenskoga življa potpuno ilustrovana.

Uvažavajući uzgojno-obrazovne elemente toga filma naš je predsjednik dr. Cividini na svome pohodu slavonskim podružnicama ponio taj film sa sobom i dao ga prikazivati u Virovitici, Požegi, Novoj Gradiški i u Brodu na Savi. Film je posvuda djelovao tako, da ga svi gledaoci priznaju za najbolji planinarski film, koji se do sada prikazivao.

Film je s drage volje posudila društvo vlasnica Star-filma u Zagrebu gđa Špoljarić, pa joj za tu planinarsku susretljivost zahvaljuju najsrdačnije svi oni, koji su gledajući ga proveli ugodne časove. Njima se pridružuje i Upravni odbor Središnjice HPD.

IZ ČASOPISA I NOVINA

O PLANINARSTVU I RADU HPD PODRUŽNICE »MOSOR« U SPLITU.

U zagrebačkom dnevniku »Novosti« od 22. VIII, o. g. ima razgovor suradnika toga dnevnika sa predsjednikom podružnice H. P. D. »Mosor« g. prof. U. Girometta. »Novosti ističu, da je prof. Girometta jedan od najoduševljenijih istraživalaca podzemnog krša, jama, pećina, ponornica i da je on predani planinar, komu u glavnom ima planinarstvo da zahvali, što se u gradu Splitu razvilo. Od najranije mладости zavolio je krš, njegove ljepote i posvetio mu sve svoje slobodno vrijeme. Prof. Girometta je još prije 25 godina sa drom Ramirom Bujasom, današnjim profesorom u sveučilištu zagrebačkom, upoznavao m'adež sa svim važnijim planinama srednje Dalmacije, i time je započeo zdravi sport planinarski. Već u prvoj i drugoj godini istražio je lijepi broj jama i pećina u genetičkom, morfološkom, hidrološkom i faunističkom pogledu. Rezultate tih proučavanja objelodanio je u izdanjima splitskih srednjih škola. Njegov intenzivni rad omeo je rat, koji ga je rastavio od prof. Bujasa, pak je kasnije nastavio na tom području pomoći nekoliko požrtvovnih učenika. Do danas je istražio oko 300 jama i pećina u srednjoj Dalmaciji, te je o tom napisao studiju »Jame i pećine srednje Dalmacije«. Ovdje i ondje, a naročito u jami u Podhumcima kod Drniša, našao je i ostatak starog pradavnog života. U raznim pećinama našao je i mnogo ostataka izumrlih životinja, naročito špiljskog medvjeda, divokozje, špiljske hijene, jelena itd. Isto tako mu je uspjelo otkriti nekoliko vrsta bezvidnih kornjaša koji žive u spiljama, zatim nekoliko vrsti špiljskih pauka i puževa. To istraživanje prof. Giromette ima ne samo znanstvenu već i praktičnu važnost, jer se samo proučavanjem toka podzemnih voda može povoljno riješiti pitanje melioracije krša.

Prof. Girometta jest predsjednik podružnice H. P. D. »Mosor«, gdje je razvio svoju veliku naučnu i planinarsku djelatnost. Društvo »Mosor« u Splitu, postojalo je i prije rata sa sjedištem u Poljicima. Osnutak toga društva potakli su neki ljubitelji prirode. S početka je prof. Girometta sumnjavao u uspjeh društva, ali, kada je za vrijeme prve godine djelatnosti društva opazio, da tu postoji volja i ljubav za uspješan rad na polju planinarstva, onda se je sav posvetio i tri godine poslije osnutka postao predsjednikom toga društva, komu je i danas na pročelju. Uspjelo mu je uz plemenitu pomoći i suradnju vrlih njegovih drugova da podigne ovu podružnicu do zavidne visine. Ona danas broji oko 300 članova, od kojih je jedna stotina aktivnih, dok ostali, koliko to mogu, pomažu rad društva moralno i materijalno. Među članovima vlada uzorno drugarstvo, disciplina i snošljivost. Sve je to donijelo velikih rezultata na planinarskom polju. Njegovim su nastojanjem priredili članovi na stotine izleta po dinarskom sklopu, bosanskim planinama, Alpama itd. Kod svih tih izleta nije se nikada zaboravilo na uzgojnu i domorodnu stranu planinarstva. Pisani su mnogi referati, snimljeni su razni motivi, a sve to u svrhu, da se ljepota naše domovine popularizira. Od osnutka »Mosora« do danas održano je preko stotinu predavanja, članovi su napisali lijepi broj naučnih rasprava, te je Mosor u vlastitoj nakladi izdao velik broj naučnih brošura. Mosor ne zaboravlja ni humanoga rada. Kada ljetna suša uništi usjeve kmenite Zagore, Mosor se spremi da preko zime, kada zagorski hambari zijejavaju prazninom, posjeti komšiluke zabitnih dalmatinskih sela, da pomogne nevoljne i siromašne. Do danas je izdao hrane i rublja u vrijednosti više od 100.000 dinara. Mosoraši svraćaju svoju pažnju i pošumljivanju krša. Danas postoje u Mosoru dva prostrana nasada bora, jedan oko doma

Kraljice Marije, drugi oko pećine Vranjače. Mosor je u vezi i sa raznim inostranim turističkim društvima, pak su više puta oveće strane turističke grupe posjetile dalmatinske planine i to sve po uputama i pod vodstvom Mosoraša. Mosor je izveo i markacije na planini Mosor i probio razne oputine, a mnogo je doprinio, da se ovomosorska sela spoje sa državnim cestama. U svrhu očuvanja prirodnih krasota Mosor je uredio čuvenu pećinu Vranjaču, a najveće mu je djelo planinarski Dom Kraljice Marije u centralnom Mosoru.

IZVJEŠTAJ NOVINA O NEZGODI PLANINARA. Uza svu nesnosnu i veliku žegu prošloga ljeta naši su članovi svake nedjelje posjećivali u velikom broju planinske krajeve. Tako je i dana 6. VIII. bio izlet u Gorski Kotar i to na Skradski Vrh, Zeleni Vir, Muževu Hišu i u Brod na Kupi. Na tom putu dogodila se jednom članu izletniku mala nezgoda, jer ga je jedan oveći kamen, koji se sa znatne visine slučajno odlomio, okrznuo. Na sreću ta nezgoda nije imala težih posljedica, jer je taj član mogao bez pomoći dalje nastaviti put. Jedan od zagrebačkih dnevnika opisao je tu nezgodu vrlo neprilično, prikazujući dogodaj kao neku planinarsku tragediju. Tu se govorilo o udarcu kamena u slabine i o strmoglavi u provaliju. Ne znamo po čijim informacijama je ovaj članak bio u tom dnevniku priopćen, ali svakako ne može on da posluži dobroj stvari, jer hoće da na planinare i prijatelje planinarstva zastrašno djeluje.

AKTIVNOST KARLOVAČKIH PLANINARA. Članovi naše agilne podružnice »Martinšćak« u Karlovcu oduvijek su pokazivali mnogo volje i razumijevanja za ispravan i plodonosan planinarski rad, pa se to njihovo nastojanje lijepo očitovalo i ove ljetne sezone. Nakon veoma uspjelog višednevнog izleta, što ga je u organizaciji Putne blagajne izvelo mnoga članova prošloga mjeseca u Kamniškim Alpama, otputila se jedna skupina članova podružnice »Martinšćak« u Visoke Ture, pa se tom zgodom dvoje agilnih i odvažnih planinara gdica Nada Vorkapić i g Janko Krefl, uspeло na vrh Grossglocknera izvešti time najviši i najteži uspon u analima karlovačkog planinarstva. Registrirajući sa zadovoljstvom njihov alpinistički podvig želimo karlovačkim planinarima i daljnje uspjehe u njegovom plemenitom radu.

PRIRODA broj 7 izašla je sa slijedećim sadržajem: Otrvne zmije u našim krajevinama i dobivanje serum-a protiv njihova ujeda — Noviji pokusi o utjecaju visokih slojeva atmosfere na valove radia — Pasji kupus — Svraka sa prostrijeljenim srcem — Spolne žlijezde i njihovi hormoni — Navika na otrove — Ti-suću otoka na dalekom istoku — Jod kao antiseptično sredstvo — Lijet preko Mount Everesta — Biljke naznačuju rude u zemlji — Kako se sporazumijevaju mravi — Zašto se neke gusjenice udružuju — Metal, tantal — Krvna spremišta u čovječjem tijelu — Najhladnije mjesto u Evropi — Bijela kornjača — Marokanski skakavac — Razgovori — Objava knjiga itd. Priroda, popularni časopis Hrvatskoga Prirodoslovnog društva u Zagrebu izlazi mjesечно, godišnja pretplata iznosi 60 dinara. Pokusni brojevi razašilju se besplatno, prema raspoloživoj zalihi. Upite slati na upravu Prirode, Zagreb, Goljak 22a.

»NARODNA STARINA«, ilustrovani časopis za historiju i etnografiju južnih Slovijena, daje svima novim pretplatnicima sve dosadašnje sveske na skladištu za 50% popusta i na male mjesечne otplate. Narudžbe prima: Uprava »Narodne Starine« Zagreb 6. p. pret. 14.

R A Z N E V I J E S T I

POTREBA PLANINARSKIH PRIRUČNIKA. Od sveučilišnog profesora, a sadašnjeg prvog potpredsjednika naše Matice g. Dra Andrije Živkovića primila je prijašnja uprava Matice vrlo informativan prijedlog za sastav planinarskih vodiča. I ako g. profesor želi, da njegov prijedlog bude samo za informaciju a ne za publikaciju, mi ga ipak publiciramo zbog toga, što je on veoma aktuelan, te bi mogao pobuditi velik interes i donijeti mnogo koristi za razvitak planinarstva. Evo, što g. profesor kaže:

»Dozvolite mi jedan kratki osvrt na članak g. Stahuljaka u broju 6-1933 Hrvatskog Planinara. Njegovož želji, nema sumnje, mnogi bi hrvatski planinar rado udovoljio i radije pohadao svoje, nego li tude. Pa ipak idu mnogi naši ljudi često i daleko, zapuštajući svoje, što je možda bliže, a barem jednak tako lijepo, kao ono, što će na tudem teritoriju naći. Ima jedan praktičan razlog toj činjenici, a to je: neznanje i nepoznavanje puteva, prilaza, daljine, ishodišta, trajanja, pojedinačnih zanimivosti i sl.

Evo primjera: malo društvo Zagrepčana želi da se uspone na Ivančicu. Na staje pitanje: odakle je najbliži, najzgodniji uspon? Kako se dolazi do toga mesta, odakle treba poći? Koliko traje uspon? Ima li gore kakova kuća ili sklonište za slučaj kiše? Ima li u blizini kakova kuća, nastanjena i opskrbljena, barem za najpreču potrebu? Je li markacija provedena? Kojim je putem najzgodniji povratak? Kakove su veze sa željeznicom? Ima li autobus u blizini i kada prolazi? Kojim je vlakom moguć povratak u Zagreb?

Na sva ta pitanja spomenuto društvo nije znalo odgovoriti, niti je moglo prikupiti pouzdane podatke i nije posjetilo Ivančice.

Jasno je odmah iz ovoga, na što ja želim upozoriti. Nama treba jedan priručnik, u kojem će biti navedeno sve, što je potrebno znati, kako se do koje točke dolazi i što na njoj i u njezinoj blizini ima. Dogodi se, da bi društvo išlo na jednodnevni izlet, a ne može da se odluči kamo, samo zato jer ne zna ni za imena točaka iz područja hrvatskog gorja, koje bi bilo vrijedno posjetiti, a kamo li da zna, kako se do njih dolazi. Tu je jedna poteškoća ili ako hoćete jedan razlog, zašto imamo još uvijek razmjerno malo posjetnika po tome našem hrvatskom gorju. Ne smije se predmijevati, da je ovo, što ja ističem, ipak konično lako saznati, napisati itd. Nije to za svakoga ni lako ni ugodno, a što je glavno: za onim, što čovjek ne pozna, ni ne teži! Toj dakle potrebi valja doskočiti izdanjem takovog jednog zbijenog i kratkog priručnika, koji će sadržavati sve, što treba da znade oni, koji namjeravaju posjetiti gorje, što se nalazi možda u nedalekoj našoj blizini.

Kako bi se do ovakog kratkog, a ipak točnog priručnika najprije i najjeftinije došlo? Po mome mišljenju na ovaj način:

Neka središnjica Hrvatskog planinarskog društva zatraži od svake svoje podružnice jedan točan i iscriv popis svih mjesta u njezinom području, koje se mogu ematrati iole, iole privlačivom točkom za planinara. Neka kraj njih bude točno zabilježeno sve, što treba da znade planinar, koji se odlučuje na posjet dotičnog gorja. Otprilike neka je naznačen odgovor na ona pitanja, što sam ih naprijed postavio, pa i na još koje drugo, koje može biti od interesa. Kad podružnice udovolje toj zamolbi centrale, napravit će tu netko pregledno jedan izvadak iz toga njihovog izvještaja i to će sistematski poredati posebno za svaku hrvatsku pokrajinu, tako da bude i neki teritorijalni pregled. Na pr. nanizat će najprije izletišne točke za Hrvatsku, pa Bosnu, za Dalmaciju, Slavoniju i dr.

U par brojeva »Hrvatskog Planinara« će se to odštampati petitom tako, da će poslije slog može prelomiti na 12° ili 16°, a trošak separata smanjiti na najniže. Tako će se svatko, tko želi, moći uputiti kako će najbolje i najprije doći do točke, koju želi vidjeti, jer će ta knjižica moći biti rasturena na sve strane i pružena za male novce svakome u ruku.

Ako je međutim središnjici moguće, da sakupljeni i priređeni materijal odmah štampa kao posebnu publikaciju, a ne kao separat H. P., još bolje. To je stvar njezina.

Ni na pogodnosti, koje planinari dobivaju, ne smije se zaboraviti. Valja ih pribilježiti. Za Velebit ne treba ništa donositi, jer je sve navedeno u Vodiču od Dra Poljaka.

MARKACOJE NA ROŽANSKIM KUKOVIMA. Na Duhove dne 1. VI. 1933. izvršene su slijedeće markacije na Rožanskim kukovima:

- označeno je mjesto odakle s novog puta od Vel. Alana prema Rossijevoj kolibi počinje uspon na Krajačev kuk;
- sa sedla Crikvina na najviši vrh Crikvina (1644 m) markiran je kratki prilaz istočnom i južnom stijenom;

c) s istog puta koso nasuprot Rossijevoj kolibi, a sa Malog Rožanskog Sedla markiran je prilaz na hrbat Rossijevog kuka i hrptom na vrh, odakle je najljepši pogled na Rožanske kukove u najbližoj okolini Rossijeve kolibe;

d) ta se markacija nastavlja pod hrptom sjeverne stijene Gredovitog kuka te dolazi u zapadno sedalce Novotnijevog kuka, odakle se dijeli. Jedan dio ide na vrh Novotnijevog kuka a drugi dio traverzira sjevernom stijenom pod glavicom Novotnijevog kuka i penje se u istočno sedalce pod samim vrhom Novotnijevog kuka, odатle je markirana i spojnica na vrh s istočne strane. Sa sedalca istočno pod vrhom Novotnijevog kuka vodi markacija rubom istočnih stijena Novotnijevog kuka silazeći na jedan prirodnji vidikovac nad sjevernu vrtaću Varnjače, odakle se spušta na zapadni greben, koji zatvara sjevernu Varnjačinu vrtaću, pak pod samim kukom Varnjače silazi u usko sedalce, odakle prelazi uz sjeverno istočnu stijenu kuka Varnjače, penjući se izravnim pravcem na njen najsjeverniji vrh.

Markacije su obavljene crvenim točkama i napisima na stijeni.

SADRŽAJ: Uroš Župančić: Martuljkova skupina (str. 249.) — Aforizam (str. 255.) — Dr. Josip Poljak: Nekoje pećine zagrebačke i samoborske gore (Nastavak, str. 256.) — Dušan Krivokapić: Golemi Korab (str. 263.) — Aforizam (str. 268.) — Izleti, zabave i izložbe: Josip Vučak: Na ravnoj gori (str. 249.) — Čika Stipe: Izlet HPD podružnice »Diljgora« Slav. Brod na »Jankovac« (str. 270.) — Josip Vučak: Sa IV. izložbe fotoamaterskih radova u Sušaku (str. 272.) — Društvene vijesti: I. Rad Saveza PD (str. 274.), Rad Središnjice HPD (str. 278.), III. Rad Podružnica HPD (str. 280.) — Listak: Dr. Gjuro Janečković: Na planine! (str. 286.), Mirko Kovačić: Na Vezuzu (str. 287.), Knjige, časopisi i filmovi (str. 290.) — Iz časopisa i novina (str. 293.) — Razne vijesti (str. 295.) — Slike.

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu: pretplata stoji godišnje Din 50.—; za đake i naučnike Din 40.—; za inozemstvo Din 70.—. Pretplatu, reklamacije i rukopise prima HPD središnjica u Zagrebu, Samostanska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Dr. Ante Cividini. — Izdavač: »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar »Tipografije d. d., Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Selska c. 47.